

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΚΕ'

ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19

15 ΑΥΓΟΥΣΤΙΟΥ 1948

ΑΡΙΘ. 31—32

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Μήτηρ Θεοῦ. — *Ἰωάννου Ν. Καμίρη*, Κοσμητορὸς τῆς Θεολ. Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ μελέτη τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ ἡ εἰς τὴν νεοελληνικὴν ἀπόδοσιν αὐτῆς.—Τὸ ζήτημα τῶν ἱερῶν Προσκυνημάτων (Β').—*Αἰλίκα Σ. Ἀλιβιζάτου* Καθηγητοῦ τοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ἄρθρων περὶ Θρησκείας καὶ Ἐκκλησίας.—*Παναγιώτου Γ. Μπρατσιώτου*, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἐκκλησία καὶ Γλῶσσα (Β'). Βατικανὸν — Ἀμστερνταμ. — Συνοδικαὶ Ἐγκύκλιοι.—*Παρατηρήσεων Στήλη*: Ὁ ὑπὲρ πάντων ἀγῶν— Ἡ γλῶσσα τῶν εἰκόνων.—Δύναμις ἐξουσίας.—... ἐν οἷς καὶ δύο παπάδες».—Διάγραμμα ἀθεϊστικῆς συμπεριφορᾶς.—*Χρονιά. Ἡ Σύνοδος τοῦ Λάμπειθ*.—*Βιβλιογραφία*.

ΜΗΤΗΡ ΘΕΟΥ

Αἱ Θεομητορικαὶ ἑορταὶ συγκινοῦν βαθύτατα τὸν ὀρθόδοξον χριστιανικὸν κόσμον. Ἀναρριπίζουσι καὶ ζωογονοῦν τὴν πίστιν πρὸς τὸν Θεόν, τὸν μεγαλύναντα τὴν Παρθένον Μαρίαν καὶ ἐξ αὐτῆς ἐνανθρωπήσαντα.

Ἐν αὐτῇ καὶ ἐξ αὐτῆς ἔλαβε σάρκα καὶ ὄστα ἡ εὐσπλαχνία τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν κόσμον συνεργούντος τοῦ ἁγ. Πνεύματος. Οὕτω ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ἀνθρωπίνης σωτηρίας ἡ Θεομήτωρ κατέχει κεφαλαίωδη ἱστορικὴν θέσιν. Εἶναι ἡ Μήτηρ τοῦ Θεοῦ διότι ἔτεκε τὸν Θεόν. Εἶναι ἡ Μήτηρ τοῦ κόσμου διότι προέρχεται ἐξ ἀνθρώπων. Πηγὴ, ἐξ ἧς ἀπέρρευσαν εἰς τὸν κόσμον τὰ νάματα τῆς ἐν Χριστῷ ἀναγεννήσεως.

Δικαίως καὶ εὐλόγως ὁ ὀρθόδοξος χριστιανικὸς κόσμος τιμᾷ καὶ ὡς Μητέρα ἑαυτοῦ τὴν Μητέρα τοῦ Θεοῦ. Διότι ἡ Παρθένος Μαρία εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος τῆς ἀνθρωπότητος ἐν τῷ θεϊκῷ ἔργῳ τῆς Ἀπολυτρώσεως. Ἐβρεφούργησε τὸν Κτίστην.

Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν ὁ ὀρθόδοξος κόσμος συναποτελεῖ Οἰκογένειαν μὲ Πατέρα τὸν ἅγιον Θεὸν καὶ Μητέρα τὴν Παρθένον Μαρίαν, τὴν καθ' ἑαυτὴν λαμπηρόντων ἡλιακῶν.

Ἡ Παναγία, ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπων, ἀξιοθεῖσα ὑπὸ τῆς θείας χάριτος νὰ γίνῃ Μήτηρ Θεοῦ, δὲν θὰ παύσῃ ποτὲ νὰ συγκινῇ τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν. Καὶ νὰ δέχεται τὴν ἀναφορὰν τῶν ἀνθρωπίνων πόθων καὶ τῶν ἐλπίδων. Τὴν ἀναφορὰν τοῦ πόνου καὶ τῶν ἐν κινδύνῳις θλίψεων καὶ ἀναγκῶν.

Μεσίτρια πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῶν συνανθρώ-

πων τῆς. Πρέσβειρα ἐκπροσωπευτικὴ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς πρὸς τὸν Πλάστην. Ἐπὶ θρόνου θεϊκῆς δόξης καθημένη, ὡς Βασίλισσα τῶν οὐρανῶν καὶ τῆς γῆς, θὰ κατέχη ἀσάλευτον αἰωνίως τὴν βασιλοπρεπῆ θέσιν τῆς εἰς τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν.

Ἡ τιμὴ πρὸς τὴν Παναγίαν καὶ ἡ εὐλαβίη πρὸς αὐτήν, ὡς πρὸς στοργικὴν Μητέρα, ἀναφορὰ τοῦ χειμαζομένου κόσμου, θὰ ἐναρμονίζῃ πάντοτε πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὴν ζωὴν τῶν πιστευόντων. Τῆς τοιαύτης ἐναρμονίσεως τῆς ζωῆς πρὸς τὴν πίστιν, ἡ Παναγία εἶναι διὰ τὸν κόσμον τὸ ἰδεώδες πρότυπον.

Ἡ γλῶσσα τῆς θρησκευτικῆς εὐλαβείας τιμῶσα τὴν Παρθένον Μαρίαν ὀνομάζει αὐτὴν Παναγίαν. Ὁ εὐαγγελιζόμενος τὴν λύτρωσιν Ἄγγελος Κυρίου ἀποκαλεῖ αὐτὴν Κεχαριτωμένην. Ὁ δεύτερος οὗτος χαρακτηρισμὸς τῆς προσωπικότητος τῆς ἀχράντου Μητρὸς τοῦ Λυτρωτοῦ πλαισιώνει τὸν πρῶτον. Εἶναι ὁ ἱστορικὸς καὶ θεόδοτος φωτιστέφανος τῆς Θεοτόκου Παρθένου.

Ὡς Παναγία ἡ Θεομήτωρ ἐκπροσωπεῖ τὴν ἐν ἀρεταῖς συνειδητὴν τελειότητα. Ὡς Κεχαριτωμένη προσωποποιεῖ τὴν τελείαν γυναῖκα «ἥτις εὗρε χάριν παρὰ τῷ Θεῷ», καὶ κατέστη Δοχεῖον τοῦ Ἀστέκτου, Χωρίον τοῦ Ἀπείρου.

Ἡ Παναγία προσωποποιεῖ τὴν ἐξαιρετὸν ἀνθρωπίνην ἀγνότητα, ἥτις ἀπετέλεσε τὴν ὑπὲρ νοῦν καὶ ἔννοιαν γενεσιουργὸν προϋπόθεσιν τῆς ἀπολυτρώσεως. Τὴν ἀγνότητα αὐτὴν πολυειδῶς ἐξύμνησε καὶ πολυμόρφως περιέγραψεν ἐπὶ αἰῶνας ἡ προφητικὴ γλῶσσα, ὡς τὴν πολυτιμωτέραν συμβολὴν τῆς ἀνθρωπότητος ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς ἐπιφανείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἐν τούτῳ ἡ Παρθένος Μαρία ἠξιώθη νὰ ἀποβῇ, διὰ τῆς ἰδίας αὐτῆς τελειότητος, ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος τῆς ἀνθρωπότητος, ἐν τῷ ἔργῳ τῆς σωτηρίας. Ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ ἐξ αὐτῆς ἐσαρκώθη προελθὼν ὁ Θεός. Ἐν αὐτῇ συνηντήθη ὁ Θεός μετὰ τοῦ ἀνθρώπου. Ἐξ αὐτῆς ἐφανερώθη ὁ Θεός εἰς τὸν κόσμον. Ἐν αὐτῇ ἡ θεϊκὴ εὐνοια καὶ ἀγάπη πρὸς τὸν ἀνθρώπον ἀπέβη καὶ ἱστορικὴ.

Ὄντως, «ὀμότιμον τῆς καθαρότητος τῆς Μαρίας, λέγει ὁ Μ. Βασίλειος, οὐκ εἶχεν ἡ κατ' ἐκείνην γενεὰ τῶν ἀνθρώπων, ὥστε ἐνέργειαν τοῦ Πνεύματος ὑποδέξασθαι».

Οὕτως, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ κόσμου ἡ Θεομήτωρ ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς Ἐνσαρκώσεως τοῦ Θεοῦ, εὐλόγως ἀναγνωρίζεται «γέφυρα μεταγούσα τοὺς ἐκ γῆς πρὸς οὐρανόν. Πύργος ἀσάλευτος τῆς Ἐκκλησίας. Πρέσβειρα τοῦ κόσμου. Ἐλπίς καὶ προστασία τῶν πιστῶν.»

* * *

Ὡς πρόσωπον ἱστορικόν ἡ Θεομήτωρ ἐδοκίμασε τὴν ἀνθρωπίνην χαρὰν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην πικρίαν. Ἡ καρδιά της πλημμυρισμένη ἀπὸ αἰσθήματα ἀγνότητος, ἐδοκίμασε τὴν γοητεία τῶν παλμῶν ὑπερτάτης ἀνθρωπίνης εὐτυχίας. Ὑπὸ τὴν συναισθηματικὴν εὐδαιμονίαν, τὴν ὁποῖαν τῆ ἐσκιαγράφησεν εὐαγγελιζόμενος ὁ Ἄγγελος, ἐτόνισαν τὰ παρθενικά της χεῖλη τὸν ὕμνον τῆς ἀπροσμετρήτου τιμῆς, τὴν ὁποῖαν ἀπειρογάζοντο δι' αὐτὴν τὰ ὑπερφυᾶ γεγονότα: «ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί».

Αἱ πραγματικότητες ὅμως τὰς ὁποίας δημιουργεῖ γύρω ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον ἡ ἐπικρατοῦσα εἰς τὸν κόσμον ἀμαρτία, ἐπλήγωσαν βαθύτατα τὴν μητρικὴν της καρδίαν. Εἶδε τὸν Υἱὸν της νὰ μεγαλύνεται ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ θεϊκοῦ τοῦ Πνεύματος καὶ νὰ συντρίβεται ὑπὸ τὸ βάρος τῆς ἀνθρωπίνης κακίας.

Τὸν ἀντίκρουσεν ἄπνουν ἐπὶ τοῦ ξύλου τῆς ἀτιμώσεως καὶ τὸν εἶδε νὰ ἐξαφανίζεται εἰς τὸ βάθος τοῦ σκοτεινοῦ τοῦ τάφου. Ἡ μητρικὴ της καρδιά ἐδοκίμασθη σκληρῶς. Ἀπὸ δὲ τὸν τόπον τοῦ Μαρτυρίου, μὲ συνεσφιγμένη τὴν μητρικὴν της καρδίαν, ἐπέστρεψε σύντριμμα εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἰωάννου. Καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν προσφιλεῖ της προσευχὴν, διὰ νὰ βαλσαμώσῃ τὸν πόνον της.

Ἀλλὰ δὲν ἐβράδυνε νὰ συντελεσθῇ τὸ θαῦμα τῶν θαυμάτων. Ἀπὸ τοῦ σκοτεινοῦ καὶ ἐσφραγισμένου Τάφου τῆς φθορᾶς ἀνέβλυσεν ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς. Ὁ Υἱὸς της ἀνέστη! Ἡ ἀνάστασις του ἐπλήρωσε χαρὰς καὶ εὐφροσύνης τὰ σύμπαντα. Ὑπερεπλήρωσε καὶ τὴν ψυχὴν τῆς Παναγίας, ἥτις ἀνεδείχθη ἔκτοτε πλατυτέρα τῶν οὐρανῶν.

Ἡ Ἀνάστασις ἀπέβη πλέον τὸ αἰώνιον Σύμβολον τοῦ θριάμβου τῆς θείας δικαιοσύνης. Ὁ Σταυρὸς, Σύμβολον καὶ αὐτὸς τῆς ἐν πίστει ἐγκαρτερήσεως καὶ τῆς ὑπὲρ τοῦ καθήκοντος ἀταπαρνήσεως ὄλων ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἀγωνίζονται ὑπὲρ τοῦ καλοῦ, τοῦ ὠραίου, τοῦ ἀληθοῦς.

* * *

Ὡς πρόσωπον λοιπὸν ἱστορικόν ἡ Θεομήτωρ κατέχει θέσιν ἐγγύς τοῦ κόσμου καὶ ἐγγύς τοῦ Θεοῦ. Ὡς μήτηρ Θεοῦ ἀπέβη «τιμιωτέρα τῶν Χερουβείμ καὶ ἐνδοξότερα ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφεείμ», ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς δοξαζομένη.

Ἡ δὲ τιμὴ τὴν ὁποῖαν ἀπονέμει πρὸς τὴν μητέρα τοῦ Θεοῦ ὁ κόσμος, εἶναι τιμὴ ἀναποσπᾶστος συνδεδεμένη μετὰ τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος τῆς πίστεως.

Εἶναι τιμὴ τὴν ὁποῖαν ἐπιβάλλει ἡ ὑπέρτιμος ἱστορικὴ ἰδιότης αὐτῆς ὡς Θεοτόκου, καθὼς ὀρι-

ζεται αὕτη ἐν τῷ εἰδικῷ χριστολογικῷ ὄρω τῆς γ' οἰκουμενικῆς Συνόδου (431). Ἡ Σύνοδος αὕτη κατεδίκασε τὴν κακοδοξίαν τοῦ Νεστορίου.

Οὗτος χωρίζων τὰς δύο ἐν Χριστῷ φύσεις, εἰς θεῖαν καὶ εἰς ἀνθρωπίνην, καὶ λέγων «χωρίζω τὰς φύσεις, ἀλλ' ἐνῶ τὴν προσκύνησιν», ἰσχυρίζετο ὅτι ἡ Παρθένος Μαρία δὲν ἔτεκε Θεόν, ἀλλ' ἄνθρωπον. Ἀπεκάλει δὲ αὐτὴν χαρακτηριστικῶς «Χριστοτόκον», ὡς τεκοῦσαν τὸν ἄνθρωπον Χριστόν, θεοποιηθέντα, ὡς ἔλεγε, δι' ἀφομοιώσεως τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως μετὰ τῆς θείας. «Οὐκ ἔτεκε Μαρία τὴν θεότητα, ἐδίδασκεν ὁ Νεστόριος, ἀλλ' ἔτεκεν ἄνθρωπον, θεότητος ὄργανον».

Ὅθεν ἡ οἰκουμενικὴ αὕτη Σύνοδος ἀπεφάνετο καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν καὶ «ὁμολογοῦμεν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν Μονογενῆ, Θεὸν τέλειον καὶ ἄνθρωπον τέλειον, ἐκ ψυχῆς λογικῆς καὶ σώματος, πρὸ αἰώνων μὲν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα κατὰ τὴν θεότητα, ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν τὸν αὐτὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν θεότητα, καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα· δύο γὰρ φύσεων ἕνωσις γέγονε· δι' ὃ ἓνα Χριστόν, ἓνα Υἱόν, ἓνα Κύριον ὁμολογοῦμεν».

Κατὰ ταύτην τὴν τῆς ἀσυγχύτου ἐνώσεως ἕννοιαν ὁμολογοῦμεν τὴν ἁγίαν Παρθένον Θεοτόκον, διὰ τὸ τὸν Θεὸν Λόγον σαρκωθῆναι καὶ ἐνανθρωπήσαι, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς συλλήψεως ἐνῶσαι ἑαυτῷ τὸν ἐξ αὐτῆς ληφθέντα νῆαν...».

Ἐν συμπεράσματι τοῦ χριστολογικοῦ τούτου ὄρου τῆς πίστεως ἡμῶν σημειοῦμεν ἐξαίροντες τὴν διατυπωμένην καὶ ἐν τῷ Συμβόλῳ τῆς πίστεως δογματικὴν λεπτομέρειαν, ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐγεννήθη ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου. Ἐξ αὐτῆς, ὡς ἐκ γυναικός, καθὼς διατυπώνει ὁ Παῦλος, καὶ οὐχὶ δι' αὐτῆς. Σημαίνει δὲ τοῦτο ὅτι ἡ Παναγία μετέδωκεν ἐξ ἑαυτῆς μητρικῶς εἰς τὸν ἐνανθρώπησαντα Θεὸν τὴν οὐσίαν τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως. «Πλὴν, νόει μοι, συνιστᾷ ὁ Μ. Βασίλειος, θεοπρεπῶς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου ἄχραντον, καὶ νόει μοι τὴν θεότητα ἀρρόπωντον».

Καὶ προσθέτει: «τὸ μὲν γὰρ διὰ γυναικὸς παροδικὴν ἔμελλε τὴν ἕννοιαν τῆς γεννήσεως ὑποφαίνειν· τὸ δὲ ἐκ γυναικός, ἱκανῶς δηλοῖ τὴν κοινωνίαν τῆς φύσεως τοῦ τιτιχομένου πρὸς τὴν γεννήσασαν».

Ὅθεν ἐκ τῶν εἰρημένων τούτων ἀνάγλυφος προβάλλει ἡ τιμὴ, δι' ἧς τιμᾶται ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς ὀρθοδόξου συνειδήσεως ἡ ἀγιωτέρα ἁγίων ὑπέραγνος καὶ μόνη ἐν γυναιξίν εὐλογημένη Παρθένος Μαρία, ὡς Μήτηρ Θεοῦ προστατεύουσα καὶ σώζουσα τοὺς ἐν πίστει εἰς αὐτὴν καταφεύγοντας.

Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΚΑΙ Η ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΑΠΟΔΟΣΙΣ ΑΥΤΗΣ

Πρωταρχικὸν ἀναντιρρήτως καθήκον τῆς Ἐκκλησίας εἶναι νὰ καταστήσῃ κτῆμα καὶ τροφήν πνευματικὴν τοῦ λαοῦ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, θέτουσα εἰς χεῖρας αὐτοῦ τὴν ἁγίαν Γραφήν, καὶ μάλιστα τὴν Κ. Διαθήκην, τὴν ὁποίαν πρέπει οὗτος νὰ ἀγαπήσῃ καὶ συνηθίσῃ νὰ μελετᾷ τακτικῶς καὶ ἀνελλιπῶς «πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ»¹, καθιστῶν αὐτὴν ἀχώριστον σύντροφον τοῦ βίου του, καθημερινὸν ἀνάγνωσμα καὶ ἐντύφωμα καὶ ἄρτον ἐπιούσιον αὐτοῦ, ἵνα οὕτως ἀποβῇ τὸ Εὐαγγέλιον πραγματικῶς τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς του καὶ ὁ ὑπέρτατος ὀφθιμιστὴς αὐτῆς καὶ καθόλου ὁ πνευματικὸς καὶ ἠθικὸς ποδηγέτης τοῦ εὐσεβοῦς Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ, ὅτι ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες δὲν ἐμελετῶμεν ὅσον ἄλλοι χριστιανικοὶ λαοὶ τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε δυστυχῶς εἰσαγάγει ἡ Ἐκκλησία μας εἰς τοὺς οἴκους ὅλων μας, ἀπὸ τοῦ καλλιμαραμάρου μεγάρου μέχρι τῆς ταπεινῆς καλύβης, καίτοι οἱ μεγάλοι Πατέρες, καὶ πρὸ πάντων ὁ ἱερός Χρυσόστομος, συνιστῶσι ζωηρῶς καὶ ἐπιβάλλουσι τὴν ὑπὸ τοῦ λαοῦ μελέτην αὐτοῦ ὡς ὑποχρεωτικὴν καὶ ἀπαραίτητον διὰ τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν οἰκοδομὴν τῶν πιστῶν². Διὰ ταῦτα ἐπιβάλλεται, φρονοῦμεν, νὰ ὁργανωθῇ συστηματικώτερον ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων, τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου, τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, τοῦ θρησκευτικοῦ τύπου, τῶν θρησκευτικῶν σωματείων, τῶν κατηχητικῶν σχολείων, τῶν εὐσεβῶν διδασκάλων καὶ γενικῶς πάντων τῶν θέσει καὶ φύσει δυναμένων ἀληθῆς σταυροφορία καὶ πραγματικὸν κίνημα χριστιανικὸν διὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Εὐαγγελίου εἰς πᾶσαν ἑλληνικὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν εὐσεβῆ μελέτην αὐτοῦ ὑφ' ὅλων τῶν Ἑλλήνων.

Ἀναμφιβόλως, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, οἱ σοβαρώτεροι λόγοι τῆς μὴ εὐρείας διαδόσεως καὶ μελέτης τοῦ Εὐαγγελίου ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ εἶναι ἡ ἔλλειψις καταλλήλου διαφωτίσεως αὐτοῦ καὶ προσφορᾶς εἰς αὐτὸν τοῦ Εὐαγγελίου εἰς χαμηλὴν τιμὴν ἢ ἐντελῶς δωρεάν ὑπ' αὐτῶν τῶν Κληρικῶν μας καὶ ἐν τοῖς ναοῖς καὶ ἐν τοῖς οἴκοις τοῦ ποιμνίου των, ὡς καὶ τὸ ἐν τισὶ δυσνόητον τῆς ἁγίας Γραφῆς ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἀπὸ τῆς Τουρκικῆς δουλείας κατάπτωσιν τῆς μορφώσεως τοῦ λαοῦ μας. Ἦδη ὁ Ἀπόστολος Πέτρος διεπίστωσεν, ὅτι ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ τῆ ὑπολοίπῃ Γραφῇ «ἔστι δυσνόητά τινα, ἃ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλοῦσιν, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς Γραφάς, πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπόλειαν»³. Εὐτυχῶς κατὰ τὰς τελευταίας δε-

κατηρίδας ἐσημειώθη ὕψωσις τῆς στάθμης τῆς μορφώσεως τοῦ λαοῦ μας καὶ ζήτησις καὶ δίψα αὐτοῦ¹ πρὸς μελέτην τοῦ Εὐαγγελίου. Τοῦτο συνάγεται ἐκ τῆς εὐρείας παρ' αὐτῷ κυκλοφορίας τῶν ἐκδόσεων τῆς Βιβλικῆς Ἑταιρείας καὶ μάλιστα τῆς ἐξαντλήσεως τῶν ἄλληλαλλήλων ἐκδόσεων τῆς Κ. Διαθήκης ὑπὸ τῆς «Ζωῆς», ὡς καὶ τῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς ἐπανεκδόσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ οἴκου Ζαχαροπούλου, ἐκ τῆς ἰδρύσεως καὶ ἀποδοτικῆς λειτουργίας διαφόρων θρησκευτικῶν συλλόγων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν πρὸς κοινὴν μελέτην τοῦ Εὐαγγελίου πρωτοβουλία Κληρικῶν καὶ λαϊκῶν κ. τ. ὁ. Δημιουργηθεισῶν λοιπὸν οὕτω τῶν ἀπαραιτήτων εὐνοϊκῶν προϋποθέσεων προβάλλει ἐπιτακτικὸν τὸ καθήκον τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως αὐτὴ ἢ ἰδία ἀναλάβῃ ὅλην τὴν πρωτοβουλίαν καὶ προσφέρῃ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὸν λαόν, καθιστῶσα ἅμα αὐτὸ προσιτώτερον εἰς τὴν ἀντιληπτικὴν δύναμιν καὶ γνωστικὴν ἰκανότητα αὐτοῦ διὰ τινος ἀπλουστεύσεως καὶ ἐρμηνείας τοῦ ἱεροῦ κειμένου. Οὕτω τίθεται πάλιν ἐπὶ τάπητος τὸ λίαν λεπτὸν καὶ ἀμφιλεγόμενον ζήτημα τῆς μεταφράσεως ἢ τῆς παραφράσεως τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπερ ἐτέθη ἤδη ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου καὶ σφοδραὶ περὶ αὐτοῦ διεξήχθησαν ἔκτοτε ἔριδες. Αὗται ἀποδοτέα καὶ εἰς ἄλλα μὲν αἷτια, μάλιστα δὲ εἰς τὴν ἐτεροδόξον προέλευσιν καὶ ὑποστήριξιν τῶν μεταφράσεων πρὸς σκοποὺς προπαγανδιστικῶν καὶ προσηλυτιστικῶν² ἢ εἰς ἀπόπειραν ἐκχυδαΐσμου τοῦ ἱεροῦ

τρεπε (Ἰωάν. 5,39), καὶ τὸ χάρισμα τῆς διδασκαλίας ματαίως τῷ Παύλῳ ἐλέγετο τεθῆναι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τῇ Ἐκκλησίᾳ (Α' Κορ. 12,28), καὶ ὁ Πέτρος οὐκ ἂν περὶ τῶν τοῦ Παύλου ἐπιστολῶν ἔχειν τινὰ δυσνόητα ἔλεγεν (Β' Πέτρ. 3,16). Δῆλον οὖν, ὡς πολὺ τὸ βάθος ἔχειν τὴν Γραφήν καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἐννοιῶν, καὶ δεῖσθαι ἐπιστημόνων καὶ θείων ἀνδρῶν πρὸς ἔρευναν καὶ ἀληθῆ κατάληψιν καὶ γνῶσιν ὁρθὴν καὶ συνφθὸν τῆ πάσης Γραφῆ καὶ τῷ δημιουργῷ ταύτης Ἁγίῳ Πνεύματι». (Παρά Ε. Kimmel, Monumenta fidei Ecclesiae Orientalis, Jenae 1850, I, 466).

1. Χαρακτηριστικὸν καὶ λίαν συγκινητικὸν εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι οἱ στρατιῶται ἱκετεύουν τοὺς Ἱερεῖς των: «φροντίστε νὰ μᾶς φέρετε τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον. Εἶναι τὸ μόνον βιβλίον ποὺ ζητᾷ ἡ ψυχὴ μας, γιὰτι αὐτὸ καὶ μόνο ξεύρει νὰ ὁμιλῇ εἰς αὐτήν...» (Περιοδ. «Ὁ Φρουρός» 1(1948)223).

2. Πρβλ. καὶ Ἰω. Καρμίση, Ὁρθοδοξία καὶ Προτεσταντισμός, Ἀθῆναι 1937, τόμ. Α' σ. 199, 249, 279 ἐξ., ἰδίως σ. 191, ἐνθα παρατηροῦμεν περὶ τῆς τότε γενομένης ἀπαγορεύσεως τῶν μεταφράσεων: «Ἡ ἀπαγόρευσις τῆς μεταφράσεως τῆς ἁγίας Γραφῆς ὑπὸ τε τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἦτο βεβαιωμένη καὶ ἔργον ἀνάγκης καὶ ἀμύνης καιρικῶν καὶ μέτρον ὅλων προσωρινὸν μέχρι τῆς ἀποκρούσεως τοῦ Μισσιοναρισμοῦ, εὐλόγως δὲ ἐπεκρίθη ὑπὸ τοῦ Φαρμακίδου, τοῦ Βάμβα καὶ ἄλλων, ὡς τι ξένον πρὸς τὰς θεωρητικὰς ἀρχὰς τῆς Ὁρθοδοξίας, εἴπομεν ὅτι ἦτο προσωρινὸν ἔργον ἀνάγκης καὶ ἀμύνης, διότι ἐν φ' κατ' ἀρχὰς ἡ «Βρετανικὴ καὶ ἄλλοδαπὴ Ἑταιρεία», ὡς καὶ αἱ ἄλλαι Ἱερογραφικαὶ Ἑταιρεῖαι ἀνέλαβον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐργασθῶσι διὰ τὴν μετάφρασιν καὶ διάδοσιν τῶν ἁγίων Γραφῶν μεταξὺ τῶν Ὁρθοδόξων ἀνευ σημειώσεων καὶ σχολίων καὶ ἐξηγήσεων, τοῦθ' ὅπερ ἦτο ἀναγεγραμμένον καὶ ἐν τῷ καταστατικῷ τῆς Βρετανικῆς Ἑταιρείας, ὑπὸ τὸν ὄρον δὲ τοῦτον τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἱερὰ Σύνοδος προφανῶς ἐνέκριναν καὶ ἠλόγησαν ἀρχικῶς τὸ ἔργον, εἶτα οἱ Ἱεραπόστολοι ἤρξαντο βαθμηδὸν νὰ μεταχειρίζονται δολίως τὰς μεταφράσεις πρὸς διάδο-

1. Β' Κορ. 3,16.

2. Τὴν περὶ ἀναγνώσεως καὶ ἀκροάσεως τῆς ἁγίας Γραφῆς γνησίαν διδασκαλίαν τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας διετύπωσαν ἤδη οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες Πατέρες, ὃν τὰς σχετικὰς μαρτυρίας βλέπ. παρὰ Δωροθέῳ Σχολαίῳ, Ταμείῳ Πατρολογίας, Ἀθῆναι 1883, σ. 203—231.

3. Β' Πέτρ. 3,15—16. Συναφῶς καὶ ἡ Ὁμολογία τοῦ Ἀσσιθέου, ἀπόκρισ. β', γράφει: «Εἰ σαφῆς ἦν ἡ θεία Γραφὴ πᾶσι τοῖς ἀναγιγνώσκουσι χριστιανοῖς, οὐκ ἂν ὁ Κύριος ἔρευνᾷν ταύτην τοὺς βουλομένους σωτηρίας τυχεῖν ἐπέ-

κειμένου και ἐξευτελισμοῦ αὐτοῦ ἐν τῇ κοινῇ συνειδήσει παρ' ἀναρμοδιῶν, ἀσεβῶν ἢ κακοπίστων μεταφραστῶν (Πάλης κ. ἄλ.). Εὐτυχῶς τοιοῦτος τις κίνδυνος δὲν ὑφίσταται σήμερον, ἐφ' ὅσον ἡ προσπάθεια τῆς ἀπλοποιήσεως και ἀποδόσεως τῆς Κ. Διαθήκης εἰς τὴν ὁμιλουμένην και χρησιμοποιουμένην ὑπὸ τῶν σοβαρῶν ἐφημερίδων γλώσσαν πρόκειται ν' ἀναληφθῇ ἐπισήμως ὑπ' αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἀποσκοπούσης ἐνθένθεν μὲν εἰς τὸν εὐαγγελισμόν και τὴν πνευματικὴν ἐποικοδόμησιν τοῦ λαοῦ, ἐνθένθεν δὲ εἰς τὴν ἀποφυγὰν ἐτέρων μεταφράσεων πρὸς τοὺς ἀνωτέρω ἀξιολογίτους σκοπούς.

Πράγματι τὸ ζήτημα τοῦτο ἐτέθη κατὰ τὴν τελευταίαν συνέλευσιν τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐξ ἀφορμῆς τῆς συζητήσεως τοῦ πρώτου ἀρθροῦ τοῦ ὑπὸ ψήφισιν Συντάγματος, τὸ σχετικὸν ἐδάφιον τοῦ ὁποίου διετυπώθη ὑπ' αὐτῆς ὡς ἐξῆς: «Τὸ κείμενον τῶν ἁγίων Γραφῶν τηρεῖται ἀναλλοίωτον. Ἡ εἰς ἄλλον γλωσσικὸν τύπον ἀπόδοσις αὐτοῦ ἀνευ προηγουμένης ἐγκρίσεως και τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἀπαγορεύεται ἀπολύτως». Εἰς τὴν διεξαχθεῖσαν συζήτησιν ἔλαβον μέρος ἱκανοὶ ἐκ τῶν Σεβ. Ἱεραρχῶν, ὡς και ὁ ὑποφαινόμενος (ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ Βασιλικοῦ Ἐπιτρόπου), αἱ δὲ γνώμαι ἐτριχάσθησαν, τινῶν μὲν συνηγορησάντων ὑπὲρ τῆς μεταφράσεως τῆς Κ. Διαθήκης εἰς τὴν νεοελληνικὴν, τῶν περισσοτέρων δὲ κηρυχθέντων κατ' αὐτῆς, κυρίως διὰ τὸν φόβον παρεξηγήσεων και δυσαρέστων συνεπειῶν, και ἄλλων ταχθέντων ὑπὲρ τῆς παραφράσεως αὐτῆς. Ἐν τέλει ἡ Ἱεραρχία ἔλαβε τὴν ἐπομένην σπουδαιότητα ἀπόφασιν: Τὸ ἐπίσημον λειτουργικὸν κείμενον τῶν ἁγίων Γραφῶν δέον νὰ τηρῆται ἀναλλοίωτον, ὡς μέχρι σήμερον, ἦτοι τὸ τῶν Ο' διὰ τὴν Π. Δ. και τὸ ἀρχέτυπον διὰ τὴν Κ. Δ., τοσοῦτω μᾶλλον ὅσῳ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἔννοσι κατὰ τὸ μᾶλλον και ἥττον τὰς ἐπ' Ἐκκλησίας ἀναγινωσκομένας ἀγιογραφικὰς περικοπὰς, εὐλόγως δὲ δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἀπολέσῃ τὸ ἐπίφθονον και μοναδικὸν μεταξὺ ὄλων τῶν λαῶν προνόμιον τῆς ἀναγνώσεως και ἀκροάσεως τοῦ Ἐδαγγελίου ἀπὸ τοῦ πρωτοτύπου ἱεροῦ κειμένου τῶν θεοπνεύστων συγγραφέων αὐτοῦ. Προκειμένου δ' ὁμοῦ περὶ τῆς κατ' ἰδίαν μελέτης τῆς Κ. Διαθήκης ὑπὸ τοῦ λαοῦ πρὸς σκοποὺς ἐποικοδομητικοὺς ἢ Ἱεραρχία ἀπέκλεισε μὲν τὴν μετάφρασιν αὐτῆς, ἀπέκλινε δὲ μᾶλλον πρὸς τὴν ἐρμηνευτικὴν παράφρασιν αὐτῆς

σιν τῶν προτεσταντικῶν ἰδεῶν, ἐξήτουν τὴν εἰσαγωγὴν αὐτῶν και ἐν τῇ λατρειᾷ ἀκόμη, ἠρμηνέουν αὐτὰς ἐν τοῖς ἑαυτῶν σχολείοις προτεσταντικῶς και ἐξέδιδον βιβλία καθαρτόμενα και πολεμοῦντα τὴν διδασκαλίαν και τὰς παραδόσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Τὸ κακὸν δὲ ἐπροχώρησεν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε αἱ Ἐκκλησιαστικαὶ Ἀρχαὶ εὐρέθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀπαγορεύσωσιν ἐν τῷ ὑπερβολικῷ αὐτῶν ζήλω μετὰ τῶν ἄλλων προπαγανδιστικῶν βιβλίων και αὐτὰς τὰς μεταφράσεις. Τὸ μέτρον ὁμοῦ τοῦτο εἶχεν, ὡς ἐλέγχθη, προσωρινὸν χαρακτῆρα και εἶναι ἐντελῶς ἀσχετον πρὸς τὴν δογματικὴν διδασκαλίαν και τὸ ἀείποτε φιλελεύθερον πνεῦμα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία πάντοτε ἐπέτρεψε τὴν μετάφρασιν τῆς ἁγίας Γραφῆς εἰς τὰς γλώσσας τῶν ὀρθοδόξων λαῶν, ὡς και τὴν κοινὴν ἀνάγνωσιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν πιστῶν. Ἀλλὰ και εἰς τὸ νεοελληνικὸν γλωσσικὸν ἰδιῶμα ἐπετράπη και ἐγένετο ἡ μετάφρασις τῆς ἁγίας Γραφῆς...».

και ἀνέθηκεν εἰς τὴν Δ. Ἱερὰν Σύνοδον νὰ μελετήσῃ ἐν ταῖς λεπτομερείαις του τὸ ὅλον θέμα και νὰ ἀναθέσῃ εἰς εἰδικὴν ἐπιτροπὴν ἐκ κληρικῶν και λαϊκῶν θεολόγων ὅπως καταρτίσῃ τοιαύτην παράφρασιν, ἣτις τελικῶς δέον νὰ τύχῃ ἀπαραιτήτως τῆς ἐγκρίσεως τῆς ἐν Ἑλλάδι και τῆς ἐν Κων)πόλει μεγάλης Ἐκκλησίας.

Δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία, ὅτι ἡ ἀνωτέρω ἀπόφασις τῆς Ἱεραρχίας ἔχει ὑψίστην σημασίαν και πραγματοποιουμένη θὰ ἀσκήσῃ εὐεργετικωτάτην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς θρησκευτικῆς και ἠθικῆς διαπλάσεως τοῦ λαοῦ μας. Ἐπειδὴ δ' ὁμοῦ τὸ ὅλον ζήτημα, ἀχθὲν ἐνώπιον τῆς Ἱεραρχίας κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίαν, δὲν συνεζητήθη ἐν ταῖς λεπτομερείαις του ἔλλειψι χρόνου, ἔκρινε σκόπιμον νὰ φέρω τοῦτο εἰς τὴν δημοσιότητα, ἵνα ἀκουσθῶσι τῶν ἀρμοδιῶν αἱ γνώμαι και εἰσηγήσεις ἐπ' αὐτοῦ, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ λάβῃ αὐτὰς ὑπ' ὄψιν ἡ ἀναλαβούσα τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως τῆς Ἱεραρχίας Δ. Ἱερὰ Σύνοδος. Τὴν ἡμετέραν δ' ἐπ' αὐτοῦ γνώμην διατυποῦμεν ἐν ταῦθα συντόμως.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν θεωρητικῶν τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀρχῶν πιστεύομεν ἀδιστάκτως, ὅτι ἡ ἀπόδοσις τῆς Κ. Διαθήκης εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν ἐπιτρέπεται κατ' ἀρχὴν και ἐξ ἀπόψεως ἐκκλησιαστικῆς και θεολογικῆς, και μάλιστα ὅταν αὐτὴ ἢ Ἐκκλησία ἤθελε κρίνει τοῦτο ἀναγκαῖον και σκόπιμον. Ἐκ τούτου ἐξηγοῦνται, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, και τὰ τρία γεγονότα ταῦτα: α') ὅτι ἡ ἀρχαία και ἐν συνεχείᾳ ἢ βυζαντικὴ Ἐκκλησία ἐπέτρεψε τὴν μετάφρασιν τῆς Κ. Διαθήκης εἰς τὰς γλώσσας ὄλων τῶν χριστιανικῶν λαῶν, τοιαύτας δὲ μεταφράσεις ἔχουσι σήμερον και ἐν κοινῇ και ἐν ἐπισήμῳ λειτουργικῇ χρήσει οὐ μόνον αἱ ἑτεροδόξοι Ἐκκλησίαι, ἀλλὰ και αἱ μὴ ἑλληνοφώνοι Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι β') ὅτι μετὰ τὴν ἄλωσιν Οἰκουμηνικοὶ Πατριάρχαι ἐπέτρεψαν τὴν μετάφρασιν τῆς Κ. Διαθήκης και εἰς τὴν νεοελληνικὴν, ὡς ὁ Κύριλλος ΣΤ' και ὁ Γρηγόριος Ε', ὀρθόδοξοι δὲ Ἕλληνας ἐξεπόνθησαν τοιαύτας μεταφράσεις, ὡς ὁ Μάξιμος Καλλιπολίτης, ὁ ἱερομόναχος Σεραφεῖμ ὁ Μυτιληναῖος, ὁ Ἰλαρίων ὁ Σιναΐτης, ὁ μετέπειτα μητροπολίτης Τυρνόβου γενόμενος, ὁ Κωνσταντῖνος Τυπάλδος, ὁ μετέπειτα μητροπολίτης Σταυρουπόλεως γενόμενος, ὁ Νεόφυτος Βάμβας, ὁ Χ. Φιλαδελφεὺς και ἄλλοι και γ') ὅτι μεγάλοι Πατέρες και θεολόγοι τῆς Ἐκκλησίας ἐποίησαντο ἐρμηνευτικὰς παραφράσεις, ὁμιλίας και ἐρμηνείας εἰς μεγάλα ἢ μικρὰ τμήματα ἢ βιβλία τῆς ἁγίας Γραφῆς. Ὅτι δὲ πράγματι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς σήμερον ἔχει ἀνάγκην και ζητεῖ ἀπλοποιημένον γλωσσικῶς και προσιτὸν εἰς αὐτὸν κείμενον τῆς ἁγίας Γραφῆς και ἐνίοχουσιν τινα πρὸς κατανόησιν αὐτοῦ, συνάγεται ἐκ πολλῶν ἄλλων ἐνδείξεων και ἰδίως ἐκ τῆς εὐρείας παρ' αὐτῷ και μάλιστα τῷ στρατῷ διαδόσεως τῶν μεταφράσεων τῆς Βιβλικῆς Ἐταιρείας και τῆς μεγάλης κυκλοφορίας τῶν εἰς διάφορα βιβλία τῆς Κ. και τῆς Π. Διαθήκης ὑπομνημάτων τῶν συναδέλφων κ. κ. Τρεμπέλα και Βέλλα και πασῶν ἐν γένει τῶν εἰς τὴν ἁγίαν Γραφήν ὅσῳ δῆποτε ἀναφερομένων συγχρόνων θρησκευτικῶν συγγραμμάτων.

Ἄλλ', ὡς εἶπομεν, ἐν τῇ Ἱεραρχίᾳ ἐπεκράτησεν ἡ ἀποψὶς τῆς ἀποφυγῆς τῆς ἐπισήμου ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας μεταφράσεως τῆς Κ. Διαθήκης ἐκ φόβου μὴ ὀρθῆς ἀποδόσεως καὶ ἀλλοιώσεως τῶν ἐννοιῶν καὶ σκανδαλισμοῦ τῶν συνειδήσεων τῶν πιστῶν, ὡς κατὰ τὸ παρελθόν. Εὐλόγως δὲ διότι, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι μεταξὺ τῆς γλώσσης τοῦ πρωτοτύπου κειμένου τῆς Κ. Διαθήκης καὶ τῆς νῦν λαλουμένης δὲν ὑπάρχει μεγάλη διαφορά, καὶ ὅτι, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, αἱ μεταφράσεις, ἀντικαθιστώσαι ἀπλῶς τὰς λέξεις δι' ἄλλων μᾶλλον γνωστῶν καὶ εὐλήπτων, ἀλλοιοῦσι καὶ διαστρεβλοῦσιν ἐπισκοτιζοῦσαι οὕτως ἔν τισι τὸ ἀρχικὸν κείμενον, χωρὶς νὰ καθιστῶσιν αὐτὸ εὐληπτότερον εἰς τὸν λαόν, ἐκρίθη ὅτι ὑπάρχει ἀνάγκη οὐχὶ τόσοσ μεταφράσεως, ὅσον ἐρμηνευτικῆς παραφράσεως τῆς Κ. Διαθήκης πρὸς κοινὴν λαϊκὴν καὶ οὐχὶ ἐπίσημον ἐκκλησιαστικὴν χρῆσιν¹. Ὁ γλωσσολόγος Γ. Χατζηδάκις μετ' ἐπισταμένην ἔρουναν διεπίστωσεν, ὅτι «ἐκ τῶν 4900 περίπου λέξεων τῆς Κ. Δ. σχεδὸν αἱ ἡμίσειαι, ἤτοι λέξεις 2280, λέγονται καὶ σήμερον ἔτι ἐν τῇ κοινῇ λαλιᾷ» τῶν δὲ λοιπῶν αἱ πλεῖσται μὲν, 2200, νοοῦνται καλῶς ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων ἀναγινωσκόμεναι ἢ ἀκουόμεναι, δλίγα δὲ μόνον, περὶ τὰς 400, εἶναι ἀληθῶς ἀκατανόητοι τῷ Ἑλληνικῷ λαῷ. Αἱ τῆς γ' κατηγορίας λέξεις, αἱ ἀγνωστοὶ ἡμῖν, τοῦτο μὲν ἐδήλουν ξένα καθεστῶτα, ὅσον *σκηνοπηγία, συναγωγή, τετράρχης* κλπ., τοῦτο δὲ εἶναι ξένα λέξεις, ὅσον τὸ *ἀσάριον, ἐλωί, κήνος, λαμά* κλπ., τοῦτο δὲ ἀνήκουσι κατὰ τὸ πλεῖστον τοῖς λογιωτέροις τῶν συγγραφέων τῆς Κ. Δ., τῷ Παύλῳ, τῷ Λουκᾷ καὶ τῷ συγγραφεῖ τῆς Ἀποκαλύψεως, δλίγα δὲ τινες τῷ Πέτρῳ, τῷ Ἰακώβῳ καὶ τῷ Ἰούδᾳ. Πολλὰ τούτων εἶναι σύνθετα, ἃς οἱ ἀπλούστερον γράφοντες, ὅπως καὶ ἡ νῦν ἀπλὴ γλώσσα, φεύγουσιν· πρβλ. τὰς τοῦ Παύλου *ἀμήτωρ, ἀπαλεῖν, ἐξηχεῖσθαι* κλπ.². Ἀφοῦ λοιπὸν μόνον 400 περίπου λέξεις τῆς Κ. Διαθήκης, συχνότατα ἐπιναλαμβανόμεναι, εἶναι ἀκατάληπτοι εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, πᾶσαι δὲ αἱ ἄλλαι λέξεις τοῦ κειμένου εἶναι ἐντελῶς ἢ σχεδὸν γνωσταὶ εἰς αὐτόν, ἔπεται ἐκ τούτου, ὅτι ἡ ὁμολογουμένως ὑπάρχουσα δυσχέρεια πρὸς κατανόησιν τῆς Κ. Διαθήκης δὲν ἔγκειται τόσοσ εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτῆς³, ὅσον καὶ κυρίως εἰς τὸ δογματικὸν καὶ φιλοσοφικὸν περιεχόμενον αὐτῆς, τὸ ὅποιον, ὅσον καὶ ἂν ἀποδοθῇ διὰ τινος κατὰ λέξιν μεταφράσεως, δὲν εἶναι δυνατόν ἄλλ' ἢ νὰ παραμένῃ ἀκατάληπτον εἰς τὸν στερούμενον ἐιδικοῦ θεολογικοῦ καταρτισμοῦ ἀπλοῦν λαόν. Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη νὰ ἐρμηνευθῶσι τὰ δυσνόητα καὶ δυσχερῆ ταῦτα χωρὶα κατὰ τὸ νό-

1. Τὴν ἀποψὶν ταύτην εἶχομεν πρὸ 11ετίας ἐκθέσει, ἐνθ' ἀνωτ. σ. 292.

2. Γ. Χατζηδάκις, Περὶ τῆς ἐνότητος τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου 1908-1909 σ. 141 ἐξ. Πρβλ. τοῦ αὐτοῦ, Σύντομος ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, Ἀθήναι 1915, σ. 111 ἐξ.

3. «Ἀφοῦ τῶν λέξεων τοῦ Εὐαγγελίου ὑπὲρ τὰ 0,9 εἶναι σήμερον πασίγνωστα, καὶ ἀφοῦ τὸ πλεῖστον τοῦ τυπικοῦ τῆς μεταγενεστέρως Ἑλληνικῆς, ἐν ἧ ἡ Κ. Δ. συντετάχθη, παραμένει μέχρι σήμερον σχεδὸν ἀναλλοιώτων, πῶς καὶ διατὶ ἐμειλλεν νὰ καλῆται ἢ κατανόησις ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν;» (Γ. Χατζηδάκις, Περὶ τῆς ἐνότητος τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐνθ' ἀνωτ. σ. 148).

ημα διὰ πλειόνων λέξεων καὶ σχολίων, ὁπότε περιπίπτομεν εἰς τὴν ἐρμηνευτικὴν παράφρασιν τοῦ ἱεροῦ κειμένου. Ἄλλ' ἂν οὐδεμία μετάφρασις οὐδενὸς συγγραμματος, καὶ πολλῶ ἤττον τῆς Κ. Διαθήκης, δύναται νὰ ἀποδώσῃ πιστῶς τὸ πρωτότυπον κείμενον, ἐξ ἄλλου ὅμως καὶ ἡ παράφρασις ἐμπερικλείει τὸν σοβαρὸν κίνδυνον παρερμηνειῶν τῶν δυσχερῶν χωρίων καὶ ἀναμίξεως καὶ παρεισφύσεως ἰδίων διδασκαλιῶν καὶ ἰδεῶν τοῦ παραφράζοντος ἢ τῆς εἰς ἡν ἀνήκει Ἐκκλησίας, ἀντιθέτων πρὸς τὴν ὀρθόδοξον ἐρμηνευτικὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν. Διὸ θὰ πρέπει νὰ καταβληθῇ ἡ δέουσα προσοχὴ ἐκ μέρους τῶν μελῶν τοῖς οἰκείας ἐπιτροπῆς καὶ τῆς Ἐκκλησίας ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο.

Διὰ πάντας τοὺς ἀνωτέρω καὶ ἄλλους λόγους προτείνομεν ὅπως παρασκευασθῇ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας δι' ἐιδικῆς ἐπιτροπῆς καὶ δαπάναις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας λαϊκὴ δίστηλος ἔκδοσις τῆς Κ. Διαθήκης, περιέχουσα ἐν μὲν τῇ πρώτῃ στήλῃ τὸ πρωτότυπον κείμενον, ὅπερ κυρίως θὰ προσφέρεται τοῖς πιστοῖς πρὸς μελέτην, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ἀπόδοσιν αὐτοῦ εἰς ἀπλουστέραν γλῶσσαν, ἀναλόγως τοῦ χαρακτήρος καὶ τῆς δυσχερείας ἐκάστης περικοπῆς· π. χ. διὰ μὲν τὰς ἱστορικοῦ χαρακτήρος καὶ ἄλλας εὐνοήτους περικοπὰς θὰ ἴρκει ἀπλὴ κατὰ λέξιν ἀπόδοσις αὐτῶν, διὰ δὲ τὰς δογματικοῦ χαρακτήρος καὶ ἄλλας δυσνοήτους περικοπὰς ἀπαιτεῖται ἐρμηνευτικὴ τις διὰ πλειόνων λέξεων παράφρασις αὐτῶν, κάτωθεν δὲ δλίγα ἐρμηνευτικὰ παρατηρήσεις καὶ σχόλια, ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν ξένων ὄρων καὶ τῶν δογματικῶν ἐννοιῶν, μετὰ μιᾶς εὐστόχου ἐν εὐλήπτῳ μεταφράσει Πατερικῆς ἐρμηνείας, ἐνσωματούσης τὴν ἀρχαίαν ὀρθόδοξον παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας. Πάντα δὲ ταῦτα δεόν νὰ ἐπιλεγῶσιν ἐπιμελῶς, ἵνα χρησιμεύωσιν ὡς ἐπικουρικὸν ὄργανον πρὸς πληρεστέραν τοῦ ἱεροῦ πρωτοτύπου κειμένου κατανόησιν ὑπὸ τῶν εὐσεβῶς ἀναγινωσκόντων αὐτὸ πιστῶν. Ἐννοεῖται βεβαίως ὅτι δεόν νὰ ἀποφευχθῶσιν αἱ πολλαὶ καὶ μακρὰ ἐρμηνεῖαι καὶ αἱ κριτικαὶ, φιλολογικαὶ καὶ ἱστορικαὶ παρατηρήσεις καὶ ὁ λοιπὸς ἐπιστημονικὸς φόρτος, ὁ ὁποῖος καὶ ἄχρηστος διὰ τὸν λαόν εἶναι καὶ εἰς σύγχυσιν καὶ ἀμφιβολίαν ἐνίοτε παρασύρει τὸν ἀναγνώστην, ἀλλὰ καὶ τὸν ὄγκον τῆς ἐκδόσεως θὰ αὐξήσῃ, πράγμα τὸ ὅποιον πρέπει νὰ ἀποφευχθῇ διὰ νὰ μὴ καταστῇ αὕτη δύσχρηστος. Πρὸς τούτοις τὸ κείμενον δεόν νὰ κοσμηθῆται καὶ δι' ἀναλόγων καλλιτεχνικῶν εἰκόνων καὶ γενικῶς ἢ ὅλη ἔκδοσις πρέπει νὰ εἶναι καλλιτεχνικὴ, ἐπὶ λεπτοῦ ἐιδικοῦ χάρτου, εἰς μικρὸν σχῆμα καὶ καλῶς δεδεμένη, διὰ νὰ εἶναι εἴχρηστος, εὐμετακόμιστος καὶ ὡραία.

Καθόλου εἰπεῖν, εἰς τὴν ὀρισθησομένην ἐιδικὴν ἐκ θεολόγων ἐπιτροπὴν, ἥτις δεόν νὰ προσλάβῃ καὶ ἓνα τοῦλάχιστον εὐσεβῆ λογοτέχνην καὶ ἓνα καλλιτέχνην, ἐναπόκειται νὰ μελετήσῃ ἐν ταῖς λεπτομερείαις του τὸ ὅλον θέμα καὶ καταρτίσῃ λαϊκὴν ἔκδοσιν τῆς Κ. Διαθήκης, ἀνταποκρινομένην εἰς τὴν ἑλληνικὴν πραγματικότητα καὶ τὰς ἀνάγκας καὶ ἀπαιτήσεις τῶν ὀρθόδοξων Ἑλλήνων, πληροῦσαν τοὺς ἀνωτέρω τεθέντας ὄρους καὶ σκοποὺς καὶ ἀνωτέραν πάσης ὑποψίας καὶ ἐπιπόρθεκτον παρὰ πάντων. Εἰς δὲ τοὺς

Κληρικούς και πάντας ἐν γένει τοὺς δυναμένους ἐναπόκειται νὰ εἰσαγάγωσιν τὴν ἔκδοσιν ταύτην τοῦ Εὐαγγελίου εἰς ὅλας τὰς ἑλληνικὰς οἰκογενεῖας, τὰ σχολεῖα, τοὺς στρατώνας, τὰς φυλακὰς, τὰ ἐργοστάσια, τὰ γραφεῖα, τὰ δημόσια καταστήματα κλπ., ἵνα καταστή τὸ Εὐαγγέλιον ἀκένωτος πηγή τῆς ζωῆς τῶν ἀναγιγνωσκόντων αὐτὸ πιστῶν. Πρὸς τὸν τελευταῖον δὲ τοῦτον σκοπὸν θὰ ἐπροτείνωμεν ὅπως συσταθῶσι κατὰ ἐνορίας ὑπὸ τῶν αἰδ. Ἐφημερίων—ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καὶ τῶν οἰκείων Μητροπόλεων—εἰδικαὶ ὀρθόδοξοὶ ἐνώσεις πρὸς μελέτην καὶ διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ ἔργον τῶν ὁποίων θὰ εὐλογηθῆ ὑπὸ τοῦ Κυρίου καὶ θὰ στεφθῆ ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας, ὡς πείθουσι τὰ ἐν ἀρχῇ μνημονευθέντα δεδομένα καὶ μάλιστα τὰ ἀξιόπαινα παραδείγματα, τὰ ὁποῖα παρουσιάζουσιν ἐπ' ἐσχάτων ζηλωταὶ τινες Κληρικοὶ, αὐτοὶ μελετῶντες τὴν Βίβλον καὶ προπαγανδίζοντες τὴν μελέτην καὶ διάδοσιν αὐτῆς καὶ εἰς τὴν ἐνορίαν τῶν ἢ τὸν κύκλον τῆς δράσεώς των, ἐρμηνεύοντες αὐτὴν εἰς τὰς θρησκευτικὰς τῶν ὁργανώσεις καὶ καθοδηγοῦντες τὰ μέλη αὐτῶν εἰς ἀτομικὴν καὶ ὁμαδικὴν μελέτην καὶ κατανόησιν τῆς ἁγίας Γραφῆς, καὶ γενικῶς ποιῶντες ἀληθινὸν ἔργον Εὐαγγελιστοῦ καὶ Ἀποστόλου, «διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι τὸν λόγον τοῦ Κυρίου»¹. Εἰς τὰ ὅσα τῶν Κληρικῶν μας ἀκαταπαύστως πρέπει νὰ ἠχῶσιν ἑναυλοὶ οἱ λόγοι τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου: «Οὐ γὰρ ἀπέστειλέ με Χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλ' εὐαγγελίζεσθαι»², «οὐαὶ δέ μοι ἐστίν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι»³.

ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΚΑΡΜΙΡΗΣ

Κοσμητῶρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ
Γενικὸς Διευθυντῆς τῶν Θρησκευμάτων

1. Πράξ. 15,35. 2. Α' Κορ. 1,17. 3. Α' Κορ. 9,16.

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΩΝ

(Ἱστορικὸν σημείωμα)

Β'

Ἐπὶ δύο περίπου αἰῶνας ἡ Ἱερουσαλήμ ἀναφέρεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὡς ρωμαϊκὴ ἀποικία ὑπὸ τὸ ὄνομα Αἴλια Καπιτωλίνα (Colonia Aelia Capitolina). Ὅτε δὲ κατὰ τὸ 130 ἐπεσκέφθη τὴν Ἱερουσαλήμ ὁ Ἀδριανὸς καὶ διέταξε τὸν ἀποικισμὸν τῆς ἀπὸ ρωμαίους πολίτας, ἀπήτησεν ὅπως κατὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς ἐξαφανισθοῦν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς μνημεῖα καὶ τόποι, οἱ ὁποῖοι συνδέονται εἴτε μετὰ τὴν Ἰουδαϊκὴν εἴτε μετὰ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν.

Τοιοῦτρόπως ἤρχισε νὰ διαμορφώνεται ἡ Ἱερουσαλήμ τοῦ ἔθνισμοῦ, ὁ ὁποῖος ὑπὸ τὰ ὅματα τῶν χριστιανῶν ἔθαπτε ὑπὸ σωροῦς χωμάτων τοὺς ἁγίους τόπους, διὰ νὰ ἰσοπεδώσῃ καὶ ἐπεκτείνῃ τὴν οἰκοδομικὴν ἔκτασιν τῆς Αἴλιας Καπιτωλίνας. Ὁ Γολγοθᾶς ὅστις ἀναφέρεται ὡς λόφος εὐρισκόμενος ἔξω τῆς Ἱερουσαλήμ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ Μαρτυρίου, εὐρίσκειται τῶρα ἐν τῇ ἐθνικῇ Ἱερουσαλήμ εἰς τὸ κέν-

τρον τῶν οἰκοδομικῶν σχεδίων τῆς Αἴλιας. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἶχεν ἰσοπεδωθῆ εἰς τὸ ὕψος τοῦ Γολγοθᾶ ὁ μέχρι τοῦ Σηηλαίου τοῦ ἁγίου Τάφου χώρος, ἐνθα εἶχον γίνῃ καὶ προγενέστεραι μικραὶ ἐπιχωματώσεις. Ἐκεῖ συνεσωρεύοντο τὰ ἀπορρίμματα τῆς πόλεως, κάτωθι τῶν ὁποίων εὐρίσκοντο ἤδη κατατεθαμμένοι καὶ οἱ τρεῖς σταυροί, τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν δύο ληστῶν.

Τὴν ἀπὸ τοῦ Γολγοθᾶ μέχρι τοῦ Τάφου ἔκτασιν κατέλαβεν ἡ παμμεγέθης οἰκοδομὴ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης. Ἐπὶ τοῦ λόφου ἐνθα ἔκειτο ὁ ναὸς τοῦ Σολομώντος ἀνηγέρθη ὁ ἐπιβλητικὸς εἰς μεγαλοπρέπειαν ναὸς τοῦ Διὸς Καπιτωλίνου. Εἰς δόκλῃρον δὲ τὴν ἔκτασιν τοῦ Σηηλαίου τῆς Βηθλεὲμ κατεφυτεύθη ἀπέραντον ἄλλος τοῦ Ἀδωνίδος καὶ ἐπληρώθη ἀπὸ μνημεῖα ἔθνικα καὶ ἀγάλματα.

Παρὰ τὴν ἔκτασιν τὴν ὁποίαν ἔλαβε διὰ τῆς ἀνοικοδομήσεώς της ἡ Ἱερουσαλήμ, οὐδόλωσ ἀνεπτύχθη ὡς κέντρον. Ἐκτισμένη ἐπὶ ὄροπεδίου, μακρὰν τῆς θαλάσσης, ἄγονος καὶ ἐμπορικῶς νεκρά, διετέλει ἡ Αἴλια Καπιτωλίνα ὑπὸ τὴν πολιτικὴν ἐξάρτησιν τοῦ διοικητοῦ τῆς Καισαρείας, μεγάλης ἐμπορικῆς πόλεως καὶ ἀκμαίας.

Τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Αἴλιας εὐρέθη ἐξαρτώμενος παρὰ τοῦ ἐπισκόπου Καισαρείας, μέχρις οὗ ἡ πρώτη οἰκουμενικὴ Σύνοδος τῷ 325 ἀπέδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν ὀφειλομένην τιμητικὴν θέσιν, μετὰ τῶν ἐπισκόπων τῆς Παλαιστίνης, ἡ δὲ δ' οἰκουμενικὴ Σύνοδος τῷ 499 ἀνεκήρυξεν αὐτὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων.

* *

Τῷ 213 συναντῶμεν ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων τὸν Ἀλέξανδρον. Τὸ ὄνομά του καὶ ἡ δράσις του διαλάμπουν κατὰ τὴν πρώτην αὐτὴν περιόδον τῆς πνευματικῆς ἀκμῆς τῶν Ἱεροσολύμων. Συμμαθητεύσας ἐν τῇ περιωνύμῳ Κατηχητικῇ Σχολῇ τῆς Ἀλεξανδρείας μετὰ τοῦ Ὁριγένους, τοῦ Πανταίνου καὶ τοῦ Κλήμεντος, ἐθεώρησε καθήκον του νὰ μεταλαμπαδεύσῃ καὶ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ τὸ φῶς τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως.

Ὁ Ἀλέξανδρος εἶναι ἰδρυτῆς τῆς πρώτης Κατηχητικῆς Σχολῆς ἐν Ἱεροσολύμοις, καθὼς καὶ τῆς περιπαλήτου «Ἱεροσολυμητικῆς Βιβλιοθήκης». Διὰ δὲ τῶν κηρυγμάτων του καὶ τῶν συγγραφῶν του ἀπέβη δημιουργὸς ἀξιολόγου ἐπιστημονικῆς κινήσεως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἱεροσολύμων.

Τὸ ἔργον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐμεγάλυε καὶ ἡ ἐπὶ δόκλῃρον εἰκοσιπενταετίαν συνεργασία τοῦ Ὁριγένους, ὡς διδασκάλου τῶν θεολογικῶν καὶ φιλοσοφικῶν μαθημάτων ἐν τῇ Σχολῇ τῶν Ἱεροσολύμων, ἥτις παρεσκεύαζε θεολόγους.

* *

Ἀνατέλλει ἤδη ἡ περικλεῆς ἐποχὴ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου. Ἐνδιαφερόμενος οὗτος νὰ ἀποκαταστήσῃ εἰς τὸ ἀχανές κράτος τοῦ τὴν ἐνότητά καὶ τὴν εἰρήνην, ἐθεώρει τὴν χριστιανικὴν

θηρσκειαν ὡς τὴν ἐγγύησιν τῆς ἐνότητος ταύτης καὶ ἀσφάλειαν τῆς εἰρήνης.

Συγκαλεῖ τὴν α' ἐν Νικαῖα οἰκουμένην Σύνοδον, πρὸς κατοχύρωσιν τῶν δογμάτων τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Παρευρίσκειται ἐν τῇ Συνόδῳ καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ 314 ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων Μακάριος α'. Ὁ Μ. Κωνσταντῖνος πληροφορεῖται προσωπικῶς παρ' αὐτοῦ τὰ τῆς καταστάσεως τῶν ἱερῶν Τόπων, καὶ ὅτι ἐπ' αὐτῶν εὐρίσκονται θεμελιωμένοι ἐθνικοὶ ναοί.

Τῷ 326 ἡ εὐσεβεστάτη Μήτηρ τοῦ αὐτοκράτορος Ἑλένη ἐπιφορτισμένη τὴν θερμὴν παράκλησιν τοῦ υἱοῦ τῆς ἔρχεται νὰ ἐπιστατήσῃ προσωπικῶς εἰς τὴν ἀπάλειψιν τῶν μνημείων τῆς εἰδωλολατρίας καὶ τὴν ἐκκαφήν τῶν ἁγίων Τόπων. Τὸ ἔργον εἶναι βαρὺ καὶ μέγα, ἀλλὰ καὶ ἡ εὐσέβεια τῆς βασιλομήτορος ἄπειρος.

Ὁ ναὸς τῆς Ἀφροδίτης κατεδαφίζεται. Ἀφαιρεῖται ἡ μεταξὺ Γολγοθᾶ καὶ Σηηλαίου τοῦ ἁγίου Τάφου ἐπιχωμάτωσις. Ἐκκαθαρίζεται τὸ Σπήλαιον καὶ ὁ λόφος τοῦ Γολγοθᾶ. Οἱ σταυροὶ ἀνευρίσκονται ἐκεῖ που. Διὰ θαύματος ἰάσεως γυναικὸς ἀσθενοῦς ἀναγνωρίζεται ὁ τίμιος Σταυρὸς τοῦ Κυρίου, ὡς τὸ πολυτιμότερον ἔπαθλον τῆς βασιλομήτορος καὶ ὡς ἀτίμητον κτῆμα τῆς Ἐκκλησίας. Μέρος τοῦ τιμίου Σταυροῦ μεταφέρεται ὑπὸ τῆς ἁγίας Ἑλένης πρὸς τὸν υἱὸν τῆς.

Ἡ συγκλίνησις τοῦ αὐτοκράτορος κορυφοῦται. Γράφει πρὸς τὸν Μακάριον ἀποκαλύπτων τὴν ἐπιθυμίαν του ὅπως ἀνεγείρῃ Ναοὺς, πρὸς περικάλυψιν καὶ ἀνάσιν προσκύνησιν τῶν ἁγίων Τόπων. Πᾶσαι αἱ ἀρχαὶ τῆς Παλαιστίνης ἐντέλλονται ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος νὰ θέσωσιν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἐπισκόπου Μακαρίου ὅλα τὰ μέσα, πρὸς ταχύτεραν καὶ ὅσῳ δυνατόν μεγαλοπρεπῆ ἀνάσιν τῶν Ναῶν. Ἰδίᾳ δέ, γράφει ὁ Κωνσταντῖνος, «τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον τόπον τοῦ σωτηρίου πάθους... οἰκοδομημάτων κάλλει κατακοσμήσωμεν».

Ἀπερίγραπτος ὄντως ἡ μεγαλοπρέπεια καὶ ὁ πλοῦτος τὸν ὅποιον εἶχε νὰ ἐπιδείξῃ τὸ ἱερὸν Μουσῶλειον τοῦ ἁγίου Τάφου, καθ' ἣν ἡμέραν ἐγένοντο τὰ ἐγκαίνια αὐτοῦ. Ἐπὶ ἐννέα ἔτη ἡ Παλαιστίνη κατεστολιζέτο διὰ περικαλλῶν Ναῶν. Ἡ Ἱερουσαλὴμ ἀπέκτησε οὕτω τὴν ἐμπρέπουσαν οἰκοδομικὴν καὶ θηρσκειτικὴν αἴγλην πληρωθεῖσα δι' ἀπείρων σεβασμάτων.

Τὴν δὲ 14ην Σεπτεμβρίου ἐγένοντο τὰ ἐγκαίνια τῶν ἱερῶν Ναῶν, κατακεκοσμημένων «βασιλικῶς παραπετάσματος καὶ κειμηλίου λιθοκολλήτοις χρυσοῖς». Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ Ἱερουσαλὴμ «ἐπληροῦτο μεγίστης Θεοῦ χορείας, ἐπὶ ταῦτο συνηγμένων τῶν ἐξ ἀπάσης ἐπαρχίας διαφανῶν Ἐπισκόπων... Συρία τε πᾶσα καὶ Μεσοποταμία, Φοινίκη τε καὶ Ἀραβία σὺν αὐτῇ Παλαιστίνῃ Αἴγυπτος τε καὶ Λιβύη, οἱ τε τῶν Θηβαίων οἰκοῦντες χώραν, πάντες ὁμοῦ ἐπλήρουν τὴν μεγάλην τοῦ Θεοῦ χορείαν, οἷς ἀναρίθμητος ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἠκολούθει λαός», προεξήρχον δὲ παντοῦ εἰς τὰς ὀργανωθείσας

θηρσκειτικὰς ἐορτάς «τὰ ἀνθοῦντα κάλλη τῆς τοῦ Θεοῦ νεολαίας».

(Συνεχίζεται)

I. A. Π.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΝ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ ΠΕΡΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Α'

ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸ «Βῆμα» τῆς 29ης καὶ 30ης Ἰουλίου δύο ἄρθρα τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Ἀμίλλα Ἀλιβιζάτου. Σήμερον ἀναδημοσιεύομεν τὸ α'.

Τὸ ὑπὸ συζήτησιν σχέδιον τοῦ Συντάγματος δικαίως ἐξακολουθεῖ νὰ ἀπασχολῇ τὴν κοινὴν γνώμην, διότι ἐκ τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης διατυπώσεώς του, ἐξαρτᾶται ἡ καλὴ λειτουργία τῆς κρατικῆς μηχανῆς, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν βέβαια τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς πιστῆς τηρήσεως τῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων ἀρχῶν.

Μετὰ τὴν πρώτην περίοδον τῆς νεωτέρας μας ἱστορίας, ἡ ὁποία ἔληξεν μὲ τὴν πρόσφατον ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῶν ἐλσεινῶν συγχρόνων κατακτητῶν μας καὶ ἀνεξαρτήτως τῆς φοβερᾶς ἀπαρχῆς τῆς δευτέρας περιόδου τῆς νεωτέρας μας ἱστορίας, εἰς τὴν ὁποίαν εἰσῆλθον ἤδη, πρέπον εἶνε νὰ θεθοῦν διὰ τοῦ νέου Συντάγματος βάσεις ἰσχυραί, ἐπὶ τῶν ὁποίων νὰ εἶνε δυνατόν νὰ βασισθῇ κατὰ πάντα ἀξία τοῦ ὀνόματός της νομοθεσία καὶ νὰ κατορθωθῇ δι' αὐτῶν ἡ ἀποφυγὴ τοῦ οἰκτροῦ φαινομένου τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας, ἰδίᾳ τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων, καθ' ὅς ἐξητηρίσθη καὶ τὸ τελευταῖον ἴχνος τῆς πρεπούσης ἐννοίας τῆς ὑψίστης λειτουργίας τῆς κρατικῆς μηχανῆς, τῆς νομοθετικῆς.

Εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν, παρὰ τὸν πολλαχῶς καὶ ἀπὸ ἄλλης ἐπόψεως ὀρθῶς κατακρινόμενον παλαιοκομματισμὸν, λόγῳ τῆς ἠθικῆς ἐπιβολῆς μεγάλων ἐν τῷ κοινοβουλίῳ προσωπικοτήτων ἐπεκράτει παράδοσις οὐ μόνον ἀπεριορίστου σεβασμοῦ πρὸς τὸ Σύνταγμα, ἀλλὰ καὶ συνεπῆς πρὸς τοῦτον μεγάλη φειδῶ εἰς τὸ νομοθετεῖν. Μεγίστη δ' ἐδίδοτο προσοχὴ ὡς πρὸς τὴν κατὰ τὸ δυνατόν ἀπόλυτον προσαρμογὴν τῆς νομοθεσίας πρὸς τὰς θεμελιώδεις διατάξεις τοῦ Συντάγματος. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ νέοι νόμοι ἦσαν ὀλιγώτεροι καὶ αἱ τροποποιήσεις τῶν παλαιότερων νόμων σπανιώτεροι, προτιμωμένης τῆς ἐκ τῆς ἔλλειψεως τῶν νόμων ἀνωμαλίας ἀπὸ τὴν προσερχομένην ἐκ τῆς πολυνομίας καὶ τῆς ἐπιψηφίσεως ἀθρόων προσωπικῶν διατάξεων παντὸς εἶδους.

Αἱ νεώτεροι συνθῆκαι τῆς ζωῆς ἐπέβαλον κατ' ἀνάγκην τὸν πλουτισμὸν τῆς νεωτέρας μας νομοθεσίας, ἀλλὰ αἱ ὡς ἄνω κατὰ παράδοσιν ἀσθηρῶς κρατοῦσαι καὶ τηρούμεναι ἀρχαὶ κατελύθησαν, καὶ ἐγένετο κατάχρησις τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας, εἰς τρόπον ὅστε, οὐ μόνον, λόγῳ τῆς πολυνομίας, νὰ καταργηθῇ λογικῶς τὸ κατ' οὐσίαν δεθὸν ἀξίωμα, ὅτι «ἄγνοια νόμου δὲν ἐπιτρέπεται» ἀλλὰ καὶ νὰ πληθυνθῶσιν εἰς ἀφάνταστον βαθμὸν αἱ μονομερεῖς τροποποιήσεις τῶν νόμων, ὧν πολλοὶ εἶχον καθαρῶς προσωπικὸν χαρακτῆρα. Τοῦτο συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ

δημιουργηθῆ παρ' ἡμῖν κατ' ἐπανάληψιν ἢ πρωτάκουστος εἰς τὰ νομικά χρονικά ἀνάγκη συγχῆς καὶ ἐπανειλημμένης τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου νόμου κωδικοποιήσεως, ἄνευ τῆς ὁποίας καὶ καθίστατο ἀδύνατος οὐ μόνον ἡ ἐφαρμογή, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ γνώσις καὶ ἀνεύρεσις τῶν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ (καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ἀνομοιογενεῖς νόμους) κατεσπαρμένων τροποποιητικῶν διατάξεων τῶν ὑφισταμένων νόμων. Ἡ ἐκ τούτου δημιουργηθεῖσα νέα συνείδησις περὶ τὸ εὐχερῶς καὶ συμφεροντολογικῶς νομοθετεῖν δὲν ἀφῆκε ἀνεπηρέαστον δυστυχῶς καὶ τὸ ὑπὸ συζήτησιν σχέδιον τοῦ νέου Συντάγματος.

Ἐνῶ δὲ τοῦτο ἐγένετο μέχρι τοῦδε ὡς πρὸς τοὺς παντοίας φύσεως νόμους, δὲν ἐξέφυγον τοῦ κρατοῦντος νέου νομοθετικοῦ ρεύματος καὶ αὐτοὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ νόμοι, οἱ ὁποῖοι καὶ διὰ τὴν φύσιν τῶν καθοριζομένων πραγμάτων καὶ διὰ τὴν ὑφισταμένην μονιμωτέραν κανονικὴν αὐτῶν βᾶσιν ὑποτίθεται ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ παρουσιάσουν ἐξαιρέσειν ἐκ τοῦ ὅλου νομοθετικοῦ ὀργανισμοῦ τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων.

Δυστυχῶς καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ νόμοι παρουσιάζουν τὸ αὐτὸ φαινόμενον, ἀρκεῖ δὲ νὰ ὀνομάσῃ κανεὶς τὸν Καταστατικὸν νόμον (λέγε τοὺς καταστατικούς νόμους) τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τοὺς περὶ ἐνοριῶν καὶ τοὺς περὶ TAKE καὶ ΟΔΕΠ νόμους, διὰ νὰ καταφανῆ εἰς ποῖον σημεῖον ἔφθασε ἡ νομοθετικὴ ἔκτροπή.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς ὅ,τι συμβαίνει σήμερον, διὰ τὴν εἰς τὴν προγενεστέρην ἐποχὴν δυσκολίαν περὶ τὴν τροποποίησιν τῶν νόμων καὶ τὴν προσηχὴν καὶ σύνεσιν ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ὑφιστάμενων, εἶνε γνωστὸν ὅτι πολλοὶ ὑφιστάμενοι διατάξεις σχεδὸν ἠγνοῦντο καὶ ἐπιστεῦετο ὅτι ἦτο ἀνάγκη νομοθετήσεως ἐπὶ τῶν σχετικῶν περιπτώσεων. Χαρακτηριστικῶς προκειμένου περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἀναφέρω, ὅτι ἀπηγορεύετο διὰ τοῦ ΣΑ νόμου τὸ μεταθετὸν τῶν ἐπισκόπων (λόγω τῆς εἰς ἐξαιρετικὰς μόνον περιστάσεις ἐφαρμογῆς αὐτοῦ) καὶ οὐδέποτε καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἰσχύος τοῦ νόμου τούτου συνεκλήθη ἡ Ἱεραρχία, ὡς ὠρίζεν οὗτος, διὰ τὴν ἐξέτασιν δικαστικῶν κυρίως ζητημάτων. Αὐτὸς ὁ καταστατικὸς νόμος ἀπὸ τοῦ 1923 ὑπέστη μυρίας τροποποιήσεις ἐπὶ ζημίᾳ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπὶ μειώσει τῆς ἀξιοπρεπείας τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας.

Τὸ νέον Σύνταγμα διὰ σχετικῆς διατάξεως πρέπει νὰ προφυλάσῃ τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν ἀπὸ παρόμοιόν κατήφορον, πολὺ δὲ περισσότερον, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ θὰ ἔπρεπε νὰ φέρῃ ἐν ἑαυτῷ τὰ σπέρματα τῆς τοιαύτης ἐκτροπῆς, ὡς δυστυχῶς παρατηρεῖται ἐν τῷ ὑπὸ συζήτησιν σχεδίῳ καὶ ἐν αὐτοῖς μάλιστα τοῖς περὶ θρησκείας καὶ ἐκκλησίας ἄρθροις.

Ἐν τοῖς ἐξῆς ἀναπτύσσω ὀρισμένας παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν δύο πρώτων ἄρθρων, αἱ ὁποῖαι ὑποδειχθεῖσαι ὑπ' ἐμοῦ εἰς τὴν σχετικὴν κοινοβουλευτικὴν ἐπιτροπὴν ἴσως τύχουν τῆς δεούσης προσοχῆς ἐκ μέρους τῶν ὑπευθύνων, διὰ τὴν ὀριστικὴν τοῦ Συντάγματος ἐπιπήφισιν.

Γενικῶς ὡς πρὸς τὴν διατύπωσιν πολλῶν ἄρθρων τοῦ Συντάγματος παρατηρῶ ὅτι αὐτὴ ἐν πολλοῖς

εἶναι εἰλημμένη κατὰ πιστὴν ἀντιγραφὴν τοῦ κειμένου τῶν προγενεστέρων Συνταγμάτων μέχρι καὶ τοῦ πρώτου. Δεδομένου δ' ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πολλὰ πράγματα δὲν ἦσαν σαφῶς καὶ ἐπιστημονικῶς καθορισμένα, ὡς εἶναι σήμερον, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ υἱοθετοῦνται διατυπώσεις μὲ πολλὴν ἀδιαφορίαν, αἱ ὁποῖαι δὲν ἀνταποκρίνονται εἰς τὰ κρατοῦντα σήμερον θετικὰ πορίσματα τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν. Τοῦτο γινόμενον ἀσφαλῶς καὶ εἰς ἄλλα ἄρθρα τοῦ Σχεδίου παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰ δύο πρῶτα ἄρθρα περὶ θρησκείας καὶ Ἐκκλησίας: α) Ἡ ἐν τῷ α' ἐδαφίῳ τοῦ 1ου ἄρθρου τοῦ Σχεδίου διατύπωσις: «Ἡ ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἶνε ἡ τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας» εἶνε ἐσφαλμένη. Ἡ ἀνατολικὴ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν ἔχει ἀπλούστατα θρησκείαν, ἀλλ' αὐτὴ ἡ Ἐκκλησία εἶνε ἐκφανσις τῆς (χριστιανικῆς) θρησκείας.

β) Ὁ χαρακτηρισμὸς «ἐπικρατοῦσα» σημαίνων, παρὰ τὴν μεταγενεστέρην λογιστάτην ἐρμηνείαν τοῦ ὄρου, ὅταν τὸ πρῶτον ἐχρησιμοποιήθη, τὴν ἀριθμητικῶς ὑπερτεροῦσαν (πλέον τῶν 99 %) ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν δὲν ἔχει σημασίαν πέραν τοῦ πληροφοριακοῦ στοιχείου, τὸ ὁποῖον παρέχει. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἀντικατασταθῇ διὰ τοῦ «ἐπίσημος» ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀγγλικοῦ established καὶ περαιτέρω ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ τονισμοῦ τῆς ἰδέας τοῦ θρησκευόντος κράτους, τοῦ ἐκδηλοῦντος τὴν ἐπίσημον θρησκευτικὴν του θέσιν καὶ ἐμφάνισιν (κατὰ τὰς ἐπισήμους τελετάς, δοξολογίας κλπ.) διὰ τοῦ υἱοθετουμένου (λόγω τοῦ θρησκευματος τῆς ὀλόκληρης σχεδὸν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ) ὀρθόδοξου δόγματος καὶ τύπου λατρείας.

γ) Κατ' ἀκριβείαν ὄρου καὶ δι' ἔθνηκους λόγους ὁ ὄρος «ἀνατολικὴ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία» (ἐκ γερμανικῆς μεταφράσεως προερχόμενος) πρέπει νὰ ἀντικατασταθῇ διὰ τοῦ «ἑλληνικὴ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία». Κατὰ ταῦτα τὸ πρῶτον ἐδάφιον τοῦ πρώτου ἄρθρου θὰ ἔπρεπε νὰ διατυπωθῇ ὡς ἐξῆς: «Ἐπίσημος θρησκεία ἐν Ἑλλάδι (ἢ τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους) εἶνε ἡ Χριστιανικὴ, κατὰ τὸ δόγμα τῆς ἑλληνικῆς ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας».

Ἐν τῷ δευτέρῳ ἐδαφίῳ τοῦ Σχεδίου λέγεται, ὅτι «ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία... ὑπάρχει ἀναποσπᾶστος ἡνωμένη... τηροῦσα, μόνον ὡς πρὸς τὸ δόγμα, ἀπαρασαλεύτως ὡς ἐκείνη (ἡ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ... Ἐκκλησία) τοὺς ἱεροὺς κανόνας κλπ.». Ἀλλὰ ἡ φράσις «μόνον ὡς πρὸς τὸ δόγμα» πρέπει νὰ ἐξοβελισθῇ, διότι ἄλλως γεννᾶται ἡ ἐντύπωσις, ὅτι ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ, ἐκτὸς τοῦ δόγματος, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ Συντάγματος, δὲν ὀρθοδοξεῖ, τὸ ὁποῖον δὲν φαντάζομαι ὅτι ἀντιπροσωπεύει τὴν ὀρθὴν ἔννοιαν τῆς διατυπώσεως, ἀλλ' οὔτε καὶ τὴν γνώμην τῶν ἐκπροσώπων τῆς ἑλληνικῆς ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας. Ἐν τῷ αὐτῷ β' ἐδαφίῳ τοῦ 1ου ἄρθρου γίνεται λόγος περὶ τῶν «ἀποστολικῶν κανόνων». Τὸ ἐπίθετον «ἀποστολικῶν» πρέπει νὰ ἐξοβελισθῇ, διότι ἀποστολικοὶ κανόνες δὲν ὑπάρχουν, τὸ δὲ Σύνταγμα εἶνε τοῦλάχιστον περιττὸν νὰ περιέχῃ ἱστορικὰς ἀνακριβείας. Ὄταν διευτυπώθη τὸ πρῶτον Σύνταγμα, ἐκ τοῦ ὁποῖου παρελήφθη ἡ φράσις, ἐπιστεῦετο παρὰ

τινων ὅτι οἱ Ἀπόστολοι ἔγραψαν κανόνας, ἀπεδείχθη ὅμως ἀναμφισβητήτως ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐπίστευε καὶ ἡ ἀρχαία καὶ ἡ μεσαιωνικὴ Ἐκκλησία, ὅτι οἱ ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων φερόμενοι κανόνες δὲν ἔχουν καμμίαν σχέσιν μὲ τοὺς Ἀποστόλους καὶ συνεπῶς ὁ χαρακτηρισμὸς «ἀποστολικῶν» πρέπει νὰ διαγραφῆ εἰς τὸ Σύνταγμα, διὰ νὰ μὴ ἐπαναλαμβάνη τοῦτο, καὶ διὴ ἀσθεντικῶς ἀνυπόστατα πράγματα. Ἐπίσης ἐν τῷ αὐτῷ β' ἐδαφίῳ τοῦ Σχεδίου ὑπάρχει ἡ φράσις ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος τηρεῖ ἀπαρασαλεύτως «καὶ τὰς ἱερὰς παραδόσεις». Ἄλλ' ἡ φράσις αὕτη προφανῶς ὑπονοεῖ ὅτι ὑπάρχουν πολλὰ ἱερὰ παραδόσεις, ἐνῶ κατὰ θεολογικὴν ἀκριβείαν ὑπάρχει μόνον μία «Ἱερὰ Παράδοσις» ἡ ἴσα δυναμένη πρὸς τὴν Ἁγίαν Γραφήν, ἐκτός ἂν διὰ τῆς φράσεως ὑπονοοῦνται καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἔθιμα, ὅποτε ἂν κρίνεται ἀναγκαῖον (ἐγὼ δὲν νομίζω ὅτι ταῦτα πρέπει νὰ περιβληθοῦν διὰ συνταγματικοῦ κύρους), πρέπει νὰ μνημονευθοῦν ἰδιαιτέρως.

Κατὰ ταῦτα ἡ σχετικὴ φράσις ἐν τῷ β' ἐδαφίῳ θὰ ἔπρεπε νὰ διατυπωθῆ ὡς ἐξῆς: «... τηροῦσα ἀπαρασαλεύτως ὡς ἐκεῖνοι τὸ δόγμα, τὴν ἱερὰν παράδοσιν καὶ τοὺς ἱεροὺς συνοδικοὺς κανόνας». Ἔτι ἀκριβεστέρα διατύπωσις τῆς φράσεως ταύτης θὰ ἦτο: «τηροῦσα ἀπαρασαλεύτως ὡς ἐκεῖνοι τὰς ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ καὶ τῇ Ἱερᾷ Παράδοσει θερησκευτικῶς ἀληθείας καὶ τὴν κατὰ τοὺς ἱεροὺς συνοδικοὺς κανόνας ἐκκλησιαστικὴν τάξιν».

Σχετικῶς πρὸς τὸ ἐπίμαχον ζήτημα τῆς διὰ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς νομοθεσίας τροποποιήσεως τῶν κανονικῶν διατάξεων, δὲν νομίζω ὅτι δύναται νὰ γίνῃ σοβαρὸς πλέον λόγος περὶ τῆς ἀστείας διαιρέσεως τῶν κανόνων εἰς δογματικούς καὶ διοικητικούς, ἐξ ὧν οἱ μὲν πρῶτοι παραμένουν ἀμετάβλητοι, οἱ δὲ δευτέροι τροποποιοῦνται διὰ νόμον τῆς Πολιτείας... ὡς καὶ δι' εἰδικῆς μελέτης μου (στατιστικῶς ἀπέδειξα) δογματικοὶ κανόνες δὲν ὑπάρχουν, καθ' ὅσον τὰ δόγματα διευτυπώθησαν ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἐν τοῖς ΟΡΟΙΣ αὐτῶν, οἱ δὲ Κανόνες εἶνε ἀποφάσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὴν διοίκησιν καὶ τὴν τάξιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς. Συνεπῶς οἱ μόνον ὑπάρχοντες διοικητικοὶ κανόνες δὲν δύναται νὰ καταργηθοῦν ἢ τροποποιηθοῦν ὑπὸ τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας τῆς πολιτείας, διότι πλὴν ἄλλων σπουδαίων λόγων, κατὰ γενικὴν ἀρχὴν τοῦ δικαίου, τὸ δικαίωμα τοῦτο ἔχει μόνον τὸ νομοθετοῦν σῶμα καὶ οὐχὶ ἄλλη ἑτερογενὴς νομοθετικὴ ἐξουσία, δηλαδὴ ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

Τὸ γεγονός ὅτι ὑπάρχουν πλεῖστοι ὅσοι κανόνες διατελοῦντες ἐν ἀχρηστία (κατὰ θεωρίαν ἰσχύοντες) καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἔχοντες ἀνάγκην τροποποιήσεως διὰ τὴν προσαρμογὴν αὐτῶν πρὸς τὰς νέας συνθήκας τῆς ζωῆς ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ἀδύνατον, τὸ γέννημα, τῆς συγκλήσεως οἰκουμενικῆς συνόδου, οὐδεμίαν οὐσιαστικὴν δυσκολίαν παρουσιάζει, διότι, περὶ μὲν τῶν πρῶτων οὐδεὶς ποτὲ γίνεται λόγος, περὶ δὲ τῶν δευτέρων τὴν πρωτοβουλίαν πρέπει νὰ ἔχη ἡ Ἐκκλησία καὶ οὐχὶ ἡ Πολιτεία, ὑποδεικνύουσα αὕτη τὴν κατ' οἰκονομίαν νομοθετικὴν διευθέτησιν τῶν

πραγμάτων ἐπὶ παρεκκλίσει ἀπὸ τῶν αὐστηρῶν κανονικῶν διατάξεων. Θὰ ἔπρεπε συνεπῶς νὰ ὀρισθῆ ὅτι ἐπὶ καθαρῶς ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων ἐκδίδονται νόμοι μετὰ προηγουμένην σύμφωνον γνώμην τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ἐν περιπτώσει διαφωνίας αὐτῆς, δὲν ψηφίζονται τὰ ὑπὸ συζήτησιν ἐκκλησιαστικὰ νομοσχέδια, ἀλλὰ παραμένει τὸ ἐκκλησιαστικὸν καθεστὸς ὡς ἔχει, μέχρις ὀριστικῆς συμφωνίας Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας. Τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητον καὶ διὰ τὴν ἐν ὁμαλαίς περιστάσεσι σύνθεσιν τοῦ κοινοβουλίου, μέλη τοῦ ὁποίου μὴ ἀνήκοντα εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ οὐδὲ κἂν εἰς τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν, δὲν δύναται νὰ ψηφίσουν μετὰ γνώμης ἐγκύρου ἐκκλησιαστικὰ νομοσχέδια.

Κατὰ ταῦτα, εἰς τὸ πρῶτον ἄρθρον τοῦ Συντάγματος θὰ ἔπρεπε νὰ προστεθῆ νέον τρίτον ἐδάφιον ὀρίζον: «Τὰ τῆς Ἐκκλησίας ὀρίζονται νομοθετικῶς μετὰ προηγουμένην σύμφωνον γνώμην τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ἐκδηλουμένης τυχὸν διαφωνίας ἐκκλησιαστικοὶ νόμοι δὲν ἐκδίδονται».

Τὸ τρίτον ἐδάφιον τοῦ 1ου ἄρθρου περὶ μεταφράσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς πρέπει, κατὰ τὴν ἀντίληψίν μου, νὰ ἐξοβελισθῆ, ὡς μὴ νοητὸν ἐν τῷ Συντάγματι. Ἄν ὅμως διὰ ψυχολογικοὺς λόγους καὶ διὰ τὴν δημιουργηθεῖσαν νεωτέραν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο παράδοσιν θεωρεῖται ἀπαραίτητον, τότε ἡ διάταξις πρέπει τοῦλάχιστον νὰ διατυπωθῆ θετικῶς ὡς ἐξῆς: «Ἡ εἰς ἄλλο γλωσσικὸν ἰδίωμα ἀπόδοσις τῶν πρωτοτύπου κειμένου τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἐπιτρέπεται, μετὰ προηγουμένην ἔγκρισιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου».

ΑΜΙΑΚΑΣ Σ. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΒΑΤΙΚΑΝΟΝ - ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς συγκλήσεως κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν Ἀμστερνταμ τῆς Ὀλλανδίας τοῦ παγχριστιανικοῦ Συνεδρίου, τὸ Βατικανὸν ἐξέδωκε «παραίνεσιν» ὑπὸ ἡμερομηνίαν 5ης Ἰουνίου ἐ. ἔ.

Τὴν παραίνεσιν ταύτην, λατινιστὶ συντεταγμένην, ἐδημοσίευσεν ὁ «Ρωμαῖος Παρατηρητῆς» εἰς τὸ φύλλον τῆς 6ης Ἰουνίου ἐ. ἔ. Κατὰ μετάφρασιν τὴν παραθέτομεν ἐνταῦθα:

«Ἐπειδὴ περιῆλθεν εἰς γῶσιν ἡμῶν, ὅτι εἰς διάφορα μέρη, παρὰ τὰ ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων διατεταγμένα καὶ χωρὶς τὴν ἄδειαν τῆς Ἁγίας Ἐδρας, ἐγένοντο συνελεύσεις εἰς τὰς ὁποίας συνέχοντο καθολικοὶ καὶ μὴ καθολικοὶ, συνεζητήθησαν δ' ἐν αὐταῖς καὶ ζητήματα σχετικὰ πρὸς τὴν πίστιν, ὑπενθυμίζεται εἰς πάντας, ὅτι κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ κανόνος 1325 § 3 ἀπαγορεύεται ἡ συμμετοχὴ εἰς τὰς συνελεύσεις ταύτας, ἄνευ προηγουμένης ἀδείας, τὸσον εἰς λαϊκοὺς ὅσον καὶ εἰς κληρικούς»...

«Ἡ τήρησις τῶν κανόνων τούτων, συνεχίζει ἡ παραίνεσις, εἶναι τοσοῦτο μᾶλλον ἀναγκαία, καθόσον πρόκειται περὶ συνελεύσεων καλουμένων «οἰκουμενικῶν», εἰς τὰς ὁποίας οἱ καθολικοὶ, λαϊκοὶ ἢ κληρικοὶ, δὲν θὰ ἠδύναντο ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ λάβωσι μέρος, ἄνευ προηγουμένης συγκατανεύσεως τῆς Ἁγίας Ἐδρας».

«Τέλος, καταλήγει ἡ παραίνεσις, ἐπειδὴ τόσοι εἰς τὰς ἀνωτέρω ἀναφερομένας συνελύσεις, ὅσον καὶ ἐκτὸς αὐτῶν, συνέβη πολλάκις νὰ τελεσθοῦν πράξεις τινες λατρείας, ὑπὸ πάντων ἀπὸ κοινοῦ, ὑπενθυμίζομεν ἀκόμη εἰς πάντας, ὅτι οἰαδήποτε μορφῇ συμμετοχῆς εἰς ἱεροτελεστίας ἀπαγορεύεται ἀπολύτως ὑπὸ τῆς διατάξεως τῶν κανόνων 1238 καὶ 731 §2».

Παρεθέσαμεν τὴν παπικὴν ταύτην παραίνεσιν, διὰ νὰ κατανοηθῇ ὁ κατηγορηματικὸς τόνος τῆς ἀπαγορεύσεως συμμετοχῆς «καθολικῶν» εἰς τὰς παγχοριστιανικὰς προσπαθείας ὑπὲρ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἐνότητος τῶν λαῶν τῆς γῆς.

Ἡ παραίνεσις ἀναφερομένη εἰς τὴν θρησκευτικὴν συνείδησιν τῶν «καθολικῶν» ἐπέφερεν ἀναμφιβόλως τὸ ἀποτέλεσμα τῆς Διεκόπῃ πάραυτα ἡ συνεργασία ἐν ταῖς προπαρασκευαστικαῖς ἐπιτροπαῖς ὅλων ὅσοι ἀνήκουν εἰς τὴν Παπικὴν Ἐκκλησίαν, καὶ οἱ ὅποιοι προφρόνως εἶχον ἀποδεχθῆ τὴν συμμετοχὴν των εἰς μίαν τόσο ἀγαθὴν προσπάθειαν τοῦ παγχοριστιανικοῦ κόσμου.

Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ, καθ' ἣν τὸ Βατικανὸν λαμβάνει τοιαύτην ἀρνητικὴν στάσιν ἔναντι ὀλοκλήρου τοῦ ἄλλου χριστιανικοῦ κόσμου, ἰδίᾳ δὲ ἔναντι τῆς Προτεσταντικῆς καὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Καὶ τῷ 1928, διὰ νὰ ἀνατρέψῃ τὸ ἔργον τῶν χριστιανικῶν Συνεδρίων τῆς Στοκχόλμης καὶ τῆς Λωζάνης, ἐξαπέλυσεν ὁ Πῖος XI τὴν περιλάλητον ἐκείνην ἐγκύκλιον «Mortalium animos».

Δὲν ἐδίστασε δὲ ἡ Α. Ἀγιότης νὰ ἀποκαλέσῃ τότε τὴν παγχοριστιανικὴν ἰδεολογίαν «μόλυσμα», ἀπὸ τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ προστατευθοῦν τὰ τέκνα τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Μόλυσμα, ἡ εὐγενὴς προσπάθεια τῶν «παγχοριστιανῶν», ὅπως ἐξευρεθῆ τρόπος ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν καὶ συντονισμοῦ τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος ἐν τῷ ἔργῳ τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἀνασυγκροτήσεως τοῦ κόσμου! Καὶ τότε καὶ τώρα πλεῖστοι ἐξέχουσι προσωπικότητες τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, λαϊκοὶ καὶ κληρικοὶ, εἶχον σπεύσει νὰ προσφέρουν τὴν πολύτιμον συμβολὴν των, πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ ἐκείνου, τὸν ὁποῖον τὰ ἅγια χεῖλη τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἐκκλησίας διετύπωσαν: «ἵνα πάντες ἐν ὄσιν».

Πλὴν, ἀπεσύρθησαν τότε, καθὼς καὶ τώρα, ἐκ τῆς ἐνεργοῦς συμμετοχῆς των, διότι διὰ τῆς τρομερᾶς ἐκείνης ἐγκυκλίου «Mortalium animos» ἐπληροφοροῦντο ὅτι: «τινές, τελείως γνωρίζοντες ὅτι εἶναι ὑπερβαλλόντως σπάνιον νὰ συναντήσῃ τις ἀνθρώπους ἀπολύτως ἑστερημένους θρησκευτικοῦ αἰσθήματος, τρέφουσι τὴν ἐλπίδα, ὅτι παρὰ τὰς θρησκευτικὰς διαφορὰς εὐκόλως δύνανται νὰ φέρωσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἑνωσιν ἐν κοινῇ ὁμολογίᾳ δογμάτων τινῶν ἀποδεκτῶν ὡς κοινῆς βάσεως πνευματικῆς ζωῆς».

Ὡς παραδείγματα τοιούτων ἀποπειρῶν ἀνεφέροντο τὰ κατὰ καιροὺς συγκαλούμενα συνέδρια, αἱ συνελύσεις καὶ αἱ διαλέξεις εἰς τὰς ὁποίας καλοῦνται πάντες οἱ ἄνθρωποι ἀδιακρίτως, ἄπιστοι πάσης κατηγορίας, κερχωρισμένοι ἀπὸ τὸν Χριστὸν ἢ καὶ ἀπρηνημένοι τὸ θεῖον τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ.

Ἡ ἐγκύκλιος κατέκρινε καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν δυνατότητα μερικῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν τῷ

συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης καὶ τὴν διὰ ταύτης μείωσιν τῶν ἀμοιβαίων ἀντεγκλήσεων, ἐφ' ὅσον δὲν εἶναι κατορθωτὴ ἢ διὰ τοῦ δόγματος ἑνώσεως. Ὡς φρουρὴν δὲ καὶ ἀπατηλὴν ἐχαρακτήρισε τότε ὁ Πάπας τὴν τοιαύτην ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης ἑνωσιν.

Ἐνωσιν θεωρεῖ ὁ Πάπας μόνον τὴν προσέλευσιν τῶν λαῶν τῆς γῆς εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Ἐτονίζετο δὲ ὅπως ἡ βῆσις αὕτη ἀποτελέσῃ τὸν ὁδηγὸν τῆς σκέψεως καὶ τὸν γνώμονα τῆς πολιτείας παντὸς «καθολικοῦ» ποθοῦντος τὴν ἑνωσιν.

Ἀναγνωρίζει μὲν ὁ Πάπας τὸν εὐγενῆ σκοπὸν τῆς ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ, προσθέτει, ἡ ἀγάπη αὕτη εἶναι ἀπραγματοποίητος, ἐφ' ὅσον δὲν προϋπάρχει ἡ ἐνότης τῆς πίστεως. Ὅθεν θεωρεῖ πᾶσαν συνθηκολόγησιν μεταξὺ τῶν χριστιανῶν κατὰ τὸ ἀκατανόητον.

Καὶ διὰ νὰ τονίσῃ ὁ Πάπας τὸν κύριον λόγον τῆς κατακρίσεως τῶν παγχοριστιανικῶν προσπαθειῶν, δηλοῖ ἐν τῇ ἀναφερομένῃ ἐγκυκλίῳ, ὅτι δὲν ὑφίσταται διάκρισις μεταξὺ τῶν δογμάτων εἰς θεμελιώδη καὶ μὴ. Πάντα τὰ δόγματα, λέγει, ἔχουν τὴν ἴδιαν σπουδαιότητα, τὸ τῆς Ἁγίας Τριάδος λ. χ. εἶναι ἐν ἴσῃ μορᾷ πρὸς τὸ τῆς Ἀσπύρου Συλλήψεως, τὸ τῆς Θείας Ἐνσαρκώσεως ἴσον πρὸς τὸ περὶ Ἀλαθίτου. Προσπεδηλοῖ δὲ ὅτι πάντα τὰ δόγματα εἶναι ὑποχρεωτικά, ὡς ἀπορρέοντα ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς, ἐκ τοῦ Θεοῦ.

Ἐν ἐπιλόγῳ δηλοῦται ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς Ἐκκλησίας ἐγκατασταθεῖσα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, πρὸς φύλαξιν καὶ διδασκαλίαν τῶν ἐξ ἀποκαλύψεως ἀληθειῶν ἐνασκεῖται ὑπὸ τοῦ Ρωμαίου Ποντίφηκος. Εἰς δὲ τὴν Ἐκκλησίαν ταύτην, λέγει, ἀνήκουν μόνον ὅσοι ἀναγνωρίζουν καὶ ἐπιπειθῶς παραδέχονται τὸ κύρος καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Πέτρου καὶ τῶν νομίμων διαδόχων αὐτοῦ.

Καὶ καταλήγει ἡ ἱστορικὴ ἐκείνη ἐγκύκλιος εἰς τὸν ἐξῆς κατηγορηματικὸν ἐπίλογον: «Μήπως, λέγει, δὲν ὑπήκουσαν εἰς τὸν ἐπίσκοπον Ρώμης, τὸν ὑπατοῦ ποιμένα τῶν ψυχῶν, οἱ ἀπόγονοι ἐκείνων¹, οἱ ὅποιοι σήμερον ὁμολογοῦν τὰς πλάνας τοῦ Φωτίου² καὶ τῶν Καινοτόμων³; Τὰ τέκνα⁴ ἐγκατέλιπον τὴν πατρικὴν οἰκίαν, ἀλλ' ἡ οἰκία δὲν κατέρρευσε, διότι ὑποβαστάζεται ἀπὸ τὴν θεῖαν ἀρωγὴν. Ἄς ἐπανέλθουν λοιπὸν εἰς τὸν κοινὸν πατέρα, λησμονοῦντες τὰς ὕβρεις τὰς ἐκστομισθεῖσας ἄλλοτε κατὰ τῆς Ἀποστολικῆς Ἔδρας⁵ θὰ τοὺς ὑποδεχθῆ με ὄλην τὴν στοργὴν του. Ἐάν, ὡς τὸ ἐπαναλαμβάνουν, δὲν ἔχουν ἄλλον πόθον παρὰ νὰ ἐνωθοῦν μαζύ μας καὶ με τοὺς ἰδικούς μας, διατί δὲν σπεύδουν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ταύτην, τὴν μητέρα καὶ τροφὸν πάντων τῶν πιστῶν;»

Ἐν κατακλείδι ἐδηλοῦτο ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ταύτῃ, ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τὸ καθήκον ποῦ ἔχουν οἱ «ἀπεσχισμένοι» νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν Ρώμην, πρέπει νὰ γνωρίζουν ὅτι ὀφείλουν νὰ ἀπαρνηθοῦν τὰς πλάνας των⁶ καὶ νὰ ὑποταχθοῦν εἰς τὴν ἀρχηγίαν καὶ τὴν διο-

1. Αὐτοὶ εἴμεθα ἡμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι.

2. Ὁ πρῶτος μαστιγώσας τὴν παπικὴν ἑπαρσίαν.

3. Αὐτοὶ εἶναι οἱ Προτεστάνται.

4. Ἡμεῖς καὶ οἱ Προτεστάνται.

5. Τὴν Ὁρθοδοξίαν μας!

κρίσιν της. Μετά τοῦτο δηλοῖ ὁ Πάπας ὅτι θρηγεῖ διὰ τὸν χωρισμὸν, καὶ ἀφοῦ εὐχεται ὅπως διὰ πρεσβειῶν τῆς Θεοτόκου ἐπιτευχθῆ ἡ «ἔνωσις», ὑπὸ τὸ παπικὸν τοῦ σκῆπτρον, παρακαλεῖ τὰ τέκνα τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας νὰ ἀναπέμψουν δεήσεις ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἀπολωλότων πρὸς τὸν Θεόν!

* *

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταφαίνεται ὁ βαθὺς λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Βατικανοῦ καὶ ἡ τελευταία παραινέσις, ἣτις ἔχει τὴν ἐσωτερικὴν ἀναφορὰν τῆς εἰς τὴν περιφρημὸν ἐγκύκλιον «Mortaliūm anīmos», τὴν ὁποῖαν προσεπαθήσαμεν νὰ ἀναλύσωμεν συντόμως ἐνταῦθα, πρὸς διαφώτισιν τῶν ἀναγνωστῶν μας καὶ χάριν τῆς ἱστορίας τῶν παπικῶν ἀντιδράσεων.

Ἄλλ' ὅπως καὶ κατὰ τὰ συνέδρια τῆς Στοκχόλμης καὶ τῆς Λωζάννης τοιουτοτρόπως καὶ κατὰ τὸ συγκροτούμενον μεθάρσιον ἐν Ἀμστερνταμ, ἠχηρὰ θὰ ἀπηχήσῃ διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ἡ φωνὴ τοῦ κοινοῦ τῶν χριστιανικῶν λαῶν πόθου.

Ἡ δὲ φωνὴ αὕτη, τὴν ὁποῖαν ὁ Πάπας ἀπεκάλεσε φωνὴν «ἀθείας καὶ φυσικισμοῦ» δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀφήσῃ ἀσυγκίνητον καὶ τὴν ψυχὴν τῶν τέκνων τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ὅσοι καὶ ἂν αὕτη φρονῆ, ὅτι «πᾶσα συμμετοχὴ τῶν ὁπαδῶν τῶν (παγχιριστιανικῶν) ἰδεῶν τούτων σημαίνει ἐγκατάλειψιν τῆς θεοπνεύστου θρησκείας»!

Εἶναι πράγματι ὀδυνηρὸν, ὅτι ἐνώπιον μᾶς τόσον ἐπιτακτικῆς καὶ ἐπιβεβλημένης ἀνάγκης τοῦ κόσμου, εἰς τὴν ὁποῖαν μόνον τὸ συντονισμένον χριστιανικὸν πνεῦμα δύναται νὰ ἀνταποκρίθῃ, ἀτεγκτος καὶ ἀσυγκίνητος ὁ ἅγιος Πατὴρ τῆς Ρώμης, προβάλλει ὡς δόγμα βασικὸν τὸ ἀνιστόρητον «πρωτεῖον» του καὶ τὸ ἱστορικὸν «ἀλάθητόν» του.

Ὅλοι αἱ κατὰ κοιροὺς ἐκδιδόμενοι παπικαὶ ἐγκύκλιοι εἰς τὸν αὐτὸν ἀποβλέπουν, κατὰ παράδοσιν, σκοπὸν: νὰ ἐξάρουν τὸ «πρωτεῖον» καὶ νὰ ἐπιβάλουν τὸ «πρωτεῖον». Παρεμπιπτόντως ἀναφέρομεν καὶ τὴν ἐγκύκλιον «Orientalis Ecclesiae» τὴν ὁποῖαν ἡ Α. Α. ὁ νῦν Πάπας Πῖος XII ἐξέδωκε τῷ 1944, διὰ τὴν παραστήσῃ τὸν ἅγ. Κύριλλον Ἀλεξανδρείας πρόμαχον τοῦ παπικοῦ «πρωτεῖον»! Εἶναι λοιπὸν ταυτόσημοι αἱ παπικαὶ ἐγκύκλιοι διαφέρουσαι μόνον κατὰ τὴν ἀφορμὴν τῆς ἐκδόσεώς των.

Ποῖοι πλανῶνται ἐν τῇ πίστει καὶ ποῖοι εἶναι οἱ ἀπεσχισμένοι ἀπὸ τὴν Μίαν, Ἁγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, τοῦτο διακηρύττει ἡ Ἱστορία. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τονίζεσθαι ἐμφαντικῶς εἰς τὰς παπικὰς ἐγκυκλίους, κατὰ διαστροφὴν τῆς ἱστορικῆς πραγματικότητος, ὅτι ἡμεῖς οἱ τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἐπὶ Φωτίου Κρόλεως ἀπεσχίσθη ἡ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία, ἡμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι εἴμεθα οἱ ἀπεσχισμένοι, διὰ τοὺς ὁποίους «θρηγεῖ» ἡ Α. Ἀγίότης καὶ προσεύχεται ὑπὲρ τῆς ἐπιστροφῆς μας εἰς τοὺς πατρικοὺς τῆς κόλπου.

Ἄν δὲ οἱ Μεταρρυθμισταὶ ἀπεσχίσθησαν κατὰ τὸν 17 αἰῶνα ἀπὸ τὴν Ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν, τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ ὑπόθεσιν κατακρίσεως, ἐφ' ὅσον διὰ

τοὺς ἱστορικοὺς λόγους τῆς ἀποσχίσεως ὑπεύθυνοι δὲν εἶναι οἱ Προτεστάνται, ἀλλ' αἱ θλιβεραὶ πραγματικότητες, τὰς ὁποίας εἶχε διαμορφώσει τότε ἡ Παπικὴ Ἐκκλησία. Τὰ ἱστορικὰ γεγονότα εἶναι φαινὰ καὶ δὲν ἐπιδέχονται συναισθηματικὴν συσκότισιν.

Αἱ εὐκαιρίαι τῶν παγχιριστιανικῶν συνεδρίων εἶναι μοναδικαί. Ἐν κοινότητι χριστιανικοῦ πνεύματος εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῆ σήμερον στερεὰ μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν ἔνωσις ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης, διὰ τὴν ὁποῖαν ὁ Παῦλος εἶπεν ὅτι εἶναι ἡ «μεῖζων» ἀρετὴ. Τὴν ἀρετὴν ταύτην ἐπιβάλλει τὸ δόγμα τῆς πίστεως νὰ ἐπιδεικνύωμεν ὄχι μὲ λόγους ἀλλὰ μὲ ἔργα ἐνότητος, κατανοήσεως καὶ φιλαδελφίας, καθ' ὅσον ἡ ἀγάπη «οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς».

I. A. II.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑ

B'

Εἰς τὸ προηγούμενον ἄρθρον ἐπεχειρήσαμεν βραχυτάτην ἱστορικὴν ἐπισκόπησιν περὶ τῆς ἑκπαλαι στάσεως τῆς Ἐκκλησίας ἐναντί τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, ἐννοεῖται τοῦ ἑλληνικοῦ.

Κατόπιν τῆς ἱστορικῆς ταύτης ἐπισκοπήσεως δὲν εἶναι, νομίζομεν, δύσκολον νὰ καθορισθῆ ἡ ἔναντι τοῦ σημερινοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, τηρητέα στάσις ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, τῆς τε ποιμανούσης (Ἱ. Σύνοδος, Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἱεράρχαι, Ἱεροκήρυκες κλπ.) καὶ τῆς ποιμαινόμενης, ἀφ' οὗ λεχθῶν ὀλίγα τινὰ καὶ περὶ τοῦ σημερινοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, ὅπως ἤρχισε τοῦτο νὰ διαμορφώνεται ἤδη ἀπὸ ἐξηκονταετίας.

Αἱ ὑπερβολαὶ τῶν ἀττικίζόντων ὑπέθαλψαν, ὡς ἦτο ἐπόμενον, τὴν δημιουργίαν ἀντιδράσεως ἐκ μέρους τῶν κληθέντων δημοτικιστῶν, ὑποστηρικτῶν καὶ ὑπὸ ἄλλοδαπῶν λογίων, ξένων πρὸς τὰς παραδόσεις καὶ τὸς παλμοὺς τοῦ ἔθνους, ἂν μὴ ἀντιπαθούτων κατὰ βάθος τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἔθνικοῦ τῶν Ἑλλήνων φρονήματος. Ἡ ἀντίδρασις αὕτη προσέλαβε τὴν μορφήν ἐπαναστάσεως, πρὸς τὴν ὁποῖαν ἡ Ἐκκλησία δὲν παρέμεινε ἀπλῶς ξένη, ἀλλὰ καὶ δυσμενῶς κατ' αὐτῆς διετετέθη, καὶ τὴν σημαίαν, ἀκόμη δὲ καὶ τὴν ἡγεσίαν τῆς ὁποίας ἐπαναστάσεως ἔσπευσε δι' εὐνοήτους λόγους νὰ ἀρπάσῃ ἡ κοινωνικὴ ἐπανάστασις μέχρις ὅτου, κατὰ τὴν ἐκ τῶν ὑστέρων ὁμολογίαν τοῦ Δ. Γληνοῦ, θὰ ἤρχετο ὁ καιρὸς τῆς βαθμιαίας ὁλοκληρώσεως τοῦ προγράμματός της. Καὶ εἶναι γνωστὰ, καὶ εἶπερ ποτε ἄλλοτε σήμερον αἰσθητὰ, τὰ ἀποτελέσματα τῆς συνοδοιπορίας ἢ μᾶλλον τῆς συζυγίας ταύτης τῆς γλωσσικῆς μετὰ τῆς κοινωνικῆς ἐπαναστάσεως, ὁ ἐπιτηδειότερος τῶν ἡγετῶν τῆς ὁποίας, ὁ Δ. Γληνός, διηύθυνε δὲ μὲν ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς, ὁ δὲ ἐκ τοῦ ἀφανοῦς τὴν ἑλληνικὴν ἐκπαίδευσιν ἐπὶ μίαν σχεδὸν δεκαπενταετίαν. Ἐν ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τούτων εἶναι ἡ ἐξάρθρωσις τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἡ ἐπίσημος ἐν τοῖς σχολείοις καθέρωσις τῆς διγλωσσίας, μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὸν βαθ-

μιατον εξοβελισμόν τῆς καθαρευούσης καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως, ὅπερ ἀποτελεῖ καὶ τὸ πρόγραμμα τῶν συνεχιστικῶν τῆς γλωσσικῆς ἐπαναστάσεως, ὅπως ἀποδεικνύει ἡ συγγραφή καὶ ἡ μετάφρασις βιβλίων ἐπιστημονικῶν καὶ δὴ καὶ διδασκτικῶν εἰς τὴν λεγομένην δημοτικὴν γλῶσσαν κτλ ἡ πολεμικὴ ἐναντίον τοῦ ἄρθρου 107 τοῦ Συντάγματος.

Καὶ διὰ μὲν τοὺς ἡγέτας τῆς κοινωνικῆς ἐπαναστάσεως ἢ γλωσσικῆς ἐπανάστασις εἶχεν ἰκανὸν νόημα. Ἦρκει ὅτι διηκούλυε τὴν συγκάλυψιν τῶν ἀπωτέρων ἐπαναστατικῶν σκοπῶν, ὅτι ὑπέθαλπε τὴν καταδημαγωγίαν μερίδος τοῦ λαοῦ, ἰδίως τῆς νεολαίας, καὶ τὸν συνασπισμὸν τῶν ἐπαναστατικῶν φύσεων, καὶ ὑπεβολῆθει τὴν διάσπασιν τῶν ἱστορικῶν δεσμῶν τοῦ λαοῦ μὲ τὸ ἔνδοξον παρελθόν του καὶ μὲ τὰς παραδόσεις του, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν. Ποίαν δὲ δικαίωσιν ἔχει ἡ συνέχισις τῆς γλωσσικῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἡ ἐπιμονὸς ἐπιδιώξις τῆς ὀλοκληρώσεως τοῦ προγράμματος αὐτῆς ὑπὸ ἀνθρώπων ἀποκηρυσσόντων τὴν κοινωνικοπολιτικὴν ἐπανάστασιν, διὰ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς πλήρους ἔνεκα ποικίλων λόγων ἀποσυνθέσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως, δὲν δυνάμεθα νὰ κατανοήσωμεν. Ἀποβλέπει ἢ συνέχισις τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης εἰς τὴν διευκόλυναι τῆς διαφωτίσεως τοῦ λαοῦ καὶ εἰς προσπάθειαν πρὸς ἀνύψωσιν αὐτοῦ; Ἄλλ' ὁ ἑλληνικὸς λαὸς παραμένει ξένος πρὸς τὸ γλωσσικὸν κατασκευάσμα τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης, τὰ προΐοντα τοῦ ὁποίου δὲν καλοεννοεῖ καὶ προτιμᾷ ὡς μέσον γραπτῆς συνεννοήσεως τοῦ ἔθνους τὴν καθαρῆσαν, ὅπως ἀποδεικνύει εὐγλωττότητα ἢ χρησιμοποίησις αὐτῆς ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων, τῆς στοιχειώδους καθημερινῆς ταύτης πνευματικῆς τοῦ λαοῦ τροφῆς, μὴ ἐξαιρουμένων μηδὲ τῶν ἀριστεριζουσῶν ἐφημερίδων. Δὲν ἀποτελεῖ ἄρα γε τοῦτο εἶδος δημοψηφίσματος διὰ τὴν λύσιν τοῦ ἀκανθώδους τούτου ζητήματος; Ἄλλ' ἢ γλωσσικῆς ἐπανάστασις καὶ ἢ εἰς αὐτὴν ἐμμονὴ ἐξηγεῖται μᾶλλον διὰ τῆς Ψυχολογίας, τῶν πορισμάτων τῆς ὁποίας τὴν ἐφαρμογὴν ἐπὶ τοῦ γλωσσικοῦ πεδίου ἀφήνομεν εἰς ἄλλους ἀρμοδιωτέρους ἡμῶν.

Δι' ἡμᾶς τὸ πρόβλημα εἶναι ποίαν στάσιν ὀφείλει νὰ τηρήσῃ ἡ Ἐκκλησία ἐναντι τῆς γλωσσικῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἐναντι τῆς πατροπαραδότου καὶ πράγματι ἐθνικῆς καθαρῆσαν γλῶσσης. Καὶ τὸ πρόβλημα τοῦτο ἀναλύεται εἰς τὰς ἐξῆς ἀπλᾶς ἐρωτήσεις. Ἐπιτρέπεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν νὰ εὐνοήσῃ ἐπανάστασιν μὴ ἔχουσαν σχέσηιν μὲ τὰ ἰδανικὰ καὶ μὲ τὸ πραγματικὸν συμφέρον τοῦ λαοῦ, ἐπανάστασιν ἀποβλέπουσαν εἰς τὴν καταστροφὴν γλῶσσης, ἥτις ἐπὶ 200 καὶ πλέον ἔτη ἐξυπηρέτησε τὴν πνευματικὴν μόρφωσιν καὶ ἀνύψωσιν τοῦ ἔθνους καὶ εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι ἀποθησαυρισμένοι τοσοῦτοι πνευματικοὶ τοῦ ἔθνους θησαυροί, γλῶσσης ἀποτελούσης ἐπὶ 120 ἔτη τὴν ἐπίσημον τοῦ Κρά-

τους γλῶσσαν; Εἶναι θεμιτὸν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν νὰ εὐνοήσῃ τὴν ὑπονόμευσιν καὶ τὴν καταστροφὴν γλῶσσης, διὰ τὴν δημιουργίαν τῆς ὁποίας τὰ μέγιστα συνέβαλεν αὐτὴ, γλῶσσης προσεγγιζούσης ἡμᾶς εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς Ἑλληνικῆς Βίβλου καὶ τῆς θείας λατρείας, γλῶσσης προκαλούσης τὸν θαυμασμὸν τῶν εἰλικρινῶν φίλων τοῦ ἔθνους καὶ τὴν ἀντιπάθειαν τῶν ἐχθρῶν του, γλῶσσης διευκολυνούσης τὴν ἐκ μέρους τῶν κλασικῶς μορφωμένων ξένων παρακολούθησιν τῆς πνευματικῆς τοῦ ἔθνους ἡμῶν κινήσεως; Εἶναι νοητὸν ἢ Ἐκκλησία ἡμῶν οἱ λειτουργοὶ τῆς καὶ οἱ συνειδητοὶ πιστοὶ τῆς νὰ εὐνοήσουν γλῶσσαν ἀπομακρύνουσαν ἀπὸ τὴν μακράϊωνα τοῦ ἔθνους παράδοσιν, γλῶσσαν μιᾶς μόδας ἐπικινδύνου, γλῶσσαν ἀκατάστατον καὶ ἀπειθάρχητον γλῶσσαν εὐρίσκουσαν τροφήν εἰς τὴν σοβοῦσαν πνευματικὴν σύγχυσιν καὶ συντελοῦσαν εἰς τὴν ἐπαύξεισιν αὐτῆς εἰς μίαν μάλιστα ἐποχὴν, καθ' ἣν εἴπερ ποτὲ ἔχει ὁ λαὸς ἡμῶν ἀνάγκην τάξεως καὶ πειθαρχίας εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς του; Θὰ συνεφωνεῖ δ' ἄρα γε μία τοιαύτη στάσις πρὸς τὰ καθήκοντα πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἔθνος, ὑπὲρ τῆς τάξεως καὶ τῆς πειθαρχίας; Τὴν ἀπάντησιν ἄς δώσῃ ὁ εὐσυνειδητος καὶ προσεκτικὸς ἀναγνώστης τῶν γραμμῶν τούτων, θέτων τὴν χεῖρα εἰς τὴν καρδίαν του.

Ὅσον ἀφορᾷ τέλος θετικώτερον εἰς τὴν ἡμετέραν γνώμην περὶ τῆς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐκάστου πιστοῦ καὶ δὴ θεολόγου χρησιμοποίητέας γλῶσσης, νομίζομεν ὅτι ἡ χρῆσις αὐτῆς πρέπει νὰ προσδιορίζεται ὑπὸ τῶν ἐν ἀρχῇ μνημονευθέντων τριῶν παραγόντων, οἵτινες ἀνεκαθεν ἐρρῦθμισαν τὴν σχετικὴν στάσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς μέχρι τοῦδε ἀκολουθηθείσης ὑπ' αὐτῆς διδασκτικῆς μεθόδου. Καὶ ἵνα ὁμιλήσωμεν μᾶλλον συγκεκριμένως, προκειμένου μὲν περὶ ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων ἐπιβάλλεται ἢ χρῆσις τῆς καθαρῆσαν, προκειμένου δὲ περὶ ἐποικοδομητικῶν λόγων ἢ ἄρθρων, ἐπιβάλλεται ἢ προσαρμογὴ οὐχὶ πρὸς τὴν μόδον, ἀλλὰ πρὸς τὴν διανοητικὴν βαθμίδα τῶν πρὸς οὓς ἀπευθυνόμεθα ἐν συνδυασμῷ μετὰ σεβασμοῦ πρὸς τὴν γλωσσικὴν παράδοσιν καὶ τὴν ἐπίσημον γλῶσσαν καὶ πρὸς τὸ ὑψηλὸν περιεχόμενον τῆς διδασκαλίας. Ὡς γενικὴ δὲ ἀρχὴ ἄς ἰσχύῃ, ὅτι ἢ γλῶσσα δὲν ἀποτελεῖ σκοπὸν, ἀλλὰ μέσον, χωρὶς ὅμως νὰ λησμονηταὶ ὅτι ὁ σκοπὸς δὲν ἀγιάζει τὰ μέσα.

ΠΑΝΑΓ. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ὅν δεῖ τὰ ῥήματα γυμνά ἐξετάζειν, ἐπεὶ πολλὰ ἔσεται τὰ ἁμαρτήματα· οὐδὲ τὴν λέξιν καθ' ἑαυτὴν βασανίζεσθαι, ἀλλὰ τῇ διανοίᾳ προσέχειν τοῦ γράφοντος.

(*Ι. Χρυσόστομος*)

ΣΥΝΟΔΙΚΑΙ ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ

Πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἀριθ. } Πρωτ. 1716 Ἀθήνησι τῆ 24 Ἰουλίου 1948
Διεκ. 2079

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 520

Ἀποφάσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, προτρεπόμεθα τοὺς Σεβ. Ἱεράρχας, ὅπως, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὴν δημιουργηθεῖσαν δυστυχίαν, εἰς ἣν περιήλθοι ἐκ τῶν τελευταίων σεισμῶν οἱ κάτοικοι τῆς Νόμου Δευκάδος καὶ τῆς πόλεως Πρεβέζης, μεριμνήσωσι διὰ τὴν περιφορὰν δίσκου ἐν τοῖς Ἱεροῖς Ναοῖς τῶν Μητροπολιτικῶν αὐτῶν περιφερειῶν ὑπὲρ τῶν ὡς εἰρηται, εἰς ἣν Κυριακὴν ἢ ἑορτὴν ἤθελον οὗτοι κρίνει, ἵνα οὕτω καὶ ἡ Ἐκκλησία διὰ τῆς μικρᾶς ταύτης ἀρωγῆς ἐκδηλώσῃ τὴν συμμετοχὴν αὐτῆς εἰς τὴν οὐδύνην τῶν τόσοι σκληρῶς δοκιμασθέντων τέκνων τῆς.

Τὸ ἐκ τοῦ δίσκου συλλεγησόμενον ποσὸν ἀποσταλήσεται ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

† Ὁ Ἀθηνῶν Δαμασκηνὸς Πρόεδρος

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

Ἀρχιμ. Δαμασκηνὸς Κοτζιάς

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 521

Ἀριθ. } Πρωτ. 1724 Ἀθήνησι τῆ 28 Ἰουλίου 1948
Διεκ. 2083

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ ἀποφάσει αὐτῆς, ληφθεῖσα τῆ 14-7-48, καθόρισε τὸν τρόπον τῆς προσδοχῆς τῶν παλαιομερολογιῶν Ἱερέων εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἀγιοτάτης Μητρὸς Ἐκκλησίας, ὃν γνωστοποιούμεν, Συνοδικῇ ἐξουσιοδοτήσει, τοῖς Σεβ. Ἀρχιερεῦσι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

1) Οἱ κανονικῶς χειροτονημένοι ἱερεῖς καὶ προσχωρήσαντες εἰς τὰς τάξεις τῶν Παλαιομερολογιῶν, ἐπιθυμοῦντες δὲ νὰ ἐπιστρέψωσι εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας, γίνονται δεκτοὶ εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας, προτάσει τοῦ οἰκείου Ἱεράρχου καὶ ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐάν ὁ μέλλον νὰ προσέλθῃ εἰς τὰς τάξεις τῆς κανονικῆς Ἐκκλησίας ἔχῃ καθαρθεῖ ὑπὸ Ἐκκλ. Δικαστηρίου, δέον ἀπαραιτήτως νὰ ἀρθῇ προηγουμένως ἢ καθαιρέσει αὐτοῦ διὰ τῆς νομίμου διαδικασίας.

2) Οἱ χειροτονηθέντες ὑπὸ τῶν καθηρημένων καὶ αὐτοκαλουμένων ἐπισκόπων παλαιομερολογιῶν, προκειμένου νὰ προσέλθωσι εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας δέον νὰ γίνωνται δεκτοὶ διὰ χειροτονίας καὶ ἐφόσον θὰ ἔχωσι τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα. Οἱ οὕτω μετανοοῦντες καὶ ἐπιστρέφοντες δέον κατὰ τὴν αὐτὴν ἀπόφασιν τῆς Ἱεραρχίας νὰ ὑπογράψωσι σχετικὸν λίβελλον, τὸν τύπον τοῦ ὁποῖου θέλει γνωρίσει ὑμῖν ἡ Ἱερά Σύνοδος.

† Ὁ Ἀθηνῶν Δαμασκηνὸς Πρόεδρος

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

Ἀρχιμ. Δαμασκηνὸς Κοτζιάς

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ὁ ὑπὲρ πάντων ἀγῶν.

Ὁλόκληρον τὸ Ἔθνος εὐρίσκειται ἐν συναγεμῶν πολέμου. Σύσσωμον ἐνισχύει τοὺς ἡρωϊκοὺς του προμάχους, ἀγωνιζομένους ὑπὲρ τῶν δόξων καὶ ἱερῶν ἰδανικῶν τῆς ζωῆς. Τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς, τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Ὁ σημερινὸς ἀγὼν ἀποτελεῖ συνέχειαν τῶν ἱερῶν ἀγῶνων τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος. Εἶναι ἀγὼν τοῦ πνεύματος κατὰ τῆς ὕλης. Τῆς δικαιοσύνης κατὰ τῆς ἀδικίας. Ἀγὼν τοῦ φωτὸς τῆς πίστεως κατὰ τοῦ σκότους τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς πολυμόρφου ἀναρχίας. Ἡ δ' Ἑλληνικὴ Ὁρθοδοξία ἐπι

δέκα ὀκτὼ αἰῶνας ἱσταται φύλαξ ἀγρυπνος τῶν χριστιανικῶν ἰδεωδῶν.

Ἐδλόγως ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐτόνισεν εἰς τὸν χαιρετισμὸν αὐτῆς πρὸς τοὺς Μαχητάς: «ὁ ἀγὼν ἡμῶν εἶναι ἀγὼν ἱερός, καὶ ὡς τοιοῦτος εἶναι ἀγὼν ὄλων ἡμῶν, εἶναι κοινὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἔθνους ὀλοκλήρου ἀγῶν».

Δικαίως ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν καὶ τὸ Μῆνυμά της πρὸς τοὺς Ἡρώας ἐκφράζει τὴν ὑπερηφάνειάν της καὶ τὴν εὐγνώμονα χαρὰν της διὰ τὰ ἐπιτελούμενα κατορθώματα τῆς ἑλληνικῆς ἀνδρείας καὶ ἐπιλέγει:

«Κλίνομεν εὐλαβῶς τὸ γόνυ πρὸ τῆς ἱερᾶς μνήμης τῶν καλλινίκων μαρτύρων, τῶν ὁποίων τὸ αἷμα ἐπότισε καὶ πάλιν τὸ καλλίκαρπον δένδρον τῆς πατρίδος».

Ἐδοτόγως δὲ ὁ γηραιὸς Πρωθυπουργὸς σφίγγων τὸ χεῖρ τῶν ἀγωνιζομένων τέκνων τῆς Ἑλλάδος εἶπε:

«Εἶναι ἡ τετάρτη φορὰ πού ἔρχομαι κοντά σας καὶ κάθε φορὰ σὰς ἀντιβίω καὶ πῶ ὡς εἰς τὴν κλίμακα τῆς Δόξης, τὴν γεμάτη φῶς καὶ λαμπρότητα. Ἐγγίζετε τὴν κορυφὴν της, ὑπέροχοι δαμνισαὶ τῶν βουνῶν, ἐνῶ τὸ Ἔθνος ὀλόκληρον σὰς προσβλέπει μὲ εὐγνωμοσύνην καὶ δέος. Παιδιά του εἰσθε καὶ σὰς ἀπὸ τὴν σάρκα του. Θαμβῶνε τὸ Ἔθνος ἐν τούτοις ἢ ἀπαράμιλλος ἀνδρεία σας...»

Διὰ τῶν ὀλοφύχων ἐκφράσεων τούτων ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ Πατρίς εὐλογοῦν καὶ εὐγνωμονοῦν τὰ ἡρωικά των τέκνα.

...ἐν οἷς καὶ δύο παπάδες!

Συντάκτης ἐγκρίτου ἐφημερίδος, ἐκ παραδόσεως εὐλαβοῦς πρὸς τὰς θρησκευτικὰς καὶ κοινωνικὰς μας παραδόσεις, γράφων περὶ τοῦ Συντακτικοῦ ἔργου τῆς Βουλῆς ἐσημείωσε πρὸ τινῶν ἡμερῶν ὅτι εἰς μίαν Συνταγματικὴν συζήτησιν «ἐντὸς τῆς αἰθούσης εὐρίσκοντο περὶ τοὺς 15 βουλευταὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν θεωρειῶν πολλοὶ ὀλίγοι—ἐν οἷς καὶ δύο παπάδες—παρηκολούθουν τὴν συζήτησιν». Ἀναμφιβόλως ὁ Συντάκτης, ἀπὸ ἀξιομίμητον κακὴν ἐξιν ἠθέλησε νὰ εἰρωνευθῇ τὴν ἐν τῇ Βουλῇ παρουσίαν ἐν ἄλλοις καὶ τῶν δύο ἐκείνων κληρικῶν. Ἀνῆρμοστον καὶ ἀνοίκειον πρὸς τὸν χαρακτήρα τῆς ὄχι οὐδὲ δημοσιογραφίας. Αὐτοῦ καὶ ὡς Ἕλληνα καὶ ὡς Δημοσιογράφου καλῶς γνωρίζει ὁ ἐν λόγῳ Συντάκτης, τί ἀντιπροσωπεύουν μέσα στὴν ἑλληνικὴ ζωὴ «οἱ παπάδες».

Οἱ ἐπιτεταλμένοι τὴν πνευματικὴν καὶ κοινωνικὴν χειραγώγησιν τοῦ δεινοπαθοῦντος σήμερον ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐν μέσῳ τῆς δίνης τόσοι συνταρακτικῶν κοινωνικῶν καὶ πνευματικῶν ἀντιθέσεων, δὲν εἶναι πρόπον οὔτε νὰ λογολογοῦν οὔτε νὰ λογοπαικιοῦν ἐν οὐ παικτοῖς.

Δὲν ἀγνοεῖ βεβαίως τὴν ἱερὰν ἀποστολὴν του ὁ ἐν λόγῳ Συντάκτης. Γνωρίζει καλῶς ὅτι ὁ δημοσιολόγος καὶ ὁ δημοσιογράφος εἶναι οἱ δημιουργοὶ κοινωνικῶν καὶ πνευματικῶν καταστάσεων. Εἶναι ἐμπνευσταὶ καὶ χειραγωγοὶ τοῦ λαοῦ. Ἐκεῖνος πὸν δμιλεῖ ἢ γράφει ὀφείλει νὰ ἔχῃ πρωτίστως βαθεῖαν συναίσθησιν τοῦ πραγματικοῦ προορισμοῦ τῆς δημοσιογραφίας καὶ τῆς δημοσιολογίας.

Καὶ δὲν πρέπει ὁ δημοσιογράφος νὰ λησμονῇ, ὅτι ἡ νέα γενεά, ζῶσα σήμερον ἐντὸς μιᾶς σφαίρας ἀ-

σταθείας, ἀβεραιότητα, κλονισμοῦ καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν θεωρουμένων ὡς πλέον ἀκλονήτων ἀνθρωπίνων ἀξιών, ἀναμένει νὰ χειραγωγηθῇ ἀπὸ τοὺς ὑπευθύνους χειριστὰς τοῦ γραπτοῦ καὶ τοῦ προφορικοῦ λόγου.

Οἱ «δύο παπάδες» τοῦ κ. Συντάκτου εἶναι ἀντιπροσωπευτικοὶ τύποι τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ δ' Ἐκκλησία κατέχει ἰδιάζουσαν καὶ μεγαλῶνυμον θέσιν εἰς τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Εἶναι ἡ δημιουργήσασα ἐν τῇ μακραίῳ ἱστορίᾳ τοῦ ἔθνους τὰς ἀξίας ἐκείνας, αἵτινες καὶ ἀπετέλεσαν τὸ ζῶπυρον πρὸς πᾶσαν ἐθνικὴν μεγαλοουρίαν. Ἐπέτυχε δὲ τὸ ἱστορικὸν τοῦτο μεγαλοουρίμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ μὲ τὸν ἐμπνευσμένον λειτουργοῦς της, μὲ τὸν «παπάδες» τοῦ κ. Συντάκτου.

Δύναμις ἐξουσίας.

Εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον τῆς «Ἐκκλησίας» ἐσημειώσαμεν μεθ' ἱκανοποιήσεως τὴν ὑπὸ τῆς Ἀστυνομίας σύστασιν «παιδονομικῶν διατάξεων». Ἀναφέρομεν δ' εὐχαρίστως σήμερον ἐνταῦθα τὸ ἀναγραφὲν εἰς τὸν Τύπον ἀξιόλογον γεγονὸς κοινωνικῆς ἐπιτηρήσεως, ὅτι «ὄργανα τῆς Ἀστυνομίας περιήλθον κατὰ τινα ἐσπέραν τοὺς περισσοτέρους θεωροῦνς κληματογράφους καὶ ἐδιώξαν τὰ παιδιά καὶ τὰ κοριττῆρια, ἡλικίας μικροτέρας τῶν 15 ἐτῶν. Ἐπεστήθη δὲ καὶ ἡ προσοχὴ τῶν ἰδιοκτητῶν κληματογράφων νὰ μὴ ἐκδίδουν εἰσιτήρια διὰ παιδιά, ἐκτὸς εἰς εἰδικὰ ταινίαις».

Τοῦτο ἀποτελεῖ, πράγματι, μίαν ἀκόμη ἔνδειξιν τῶν ἀγαθῶν ἀποτελεσμάτων κοινωνικῆς προνοίας, τὰ ὁποῖα δύναται νὰ ἔχη ἡ λελογισμένη ἀσκήσις τῆς δυνάμεως ἐξουσίας, τὴν ὁποῖαν κέκτηται ἡ Ἀστυνομία. Χωρὶς τὴν ἐνεργὸν συμβολὴν αὐτῆς οὔτε τὸ Σχολεῖον οὔτε ἡ Ἐκκλησία δύνανται νὰ παιδαγωγῶσιν ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ πεδίου τὴν εὐπλαστον ψυχὴν τῆς νεότητος.

Ἡ γλῶσσα τῶν εἰκόνων.

Ἡ ἐκφραστικὴ σύνθεσις μιᾶς εἰκόνας εἶναι περισσότερο γλαφυρὰ ἀπὸ τὸν ρητορικώτερον λόγον. Οὕτω ἀγγλικὸν περιοδικόν, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἀφίξεως τοῦ ἑλληνικοῦ πρῶσου εἰς τὸν Ὀλυμπιακὸν στίβον τοῦ Λονδίνου ἐδηλοῦσε μίαν τοιαύτην εἰκόνα.

Ἴδου αὕτη:

Ὁ λαμπαδηφόρος σπεύδει δρομαίως διὰ νὰ μεταδώσῃ τὸ ἑλληνικὸν φῶς εἰς τὰ ἀναμένοντα ἐν τῷ στίβῳ 64 ἔθνη. Διὰ μέσου τοῦ πυκνοῦ σκότους τῆς «πανευρωπαϊκῆς νυκτός» διασχίζει οὗτος τὰς ἀτραπούς, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν στίβον. Ἡ ἀνταύγεια τοῦ ἑλληνικοῦ φωτός καταυγάζει τὸ πρόσωπον τοῦ φερέλπιδος λαμπαδηφόρου. Τὰ γύρω αὐτοῦ μεγαλοπρεπῆ ὀικοδομήματα τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ, κατακαλυμμένα ἀπὸ τὸν πυκνὸν σκότον, προσβάλλουν καὶ αὐτὰ κατὰ τὴν διαδρομὴν αἰγλήεντα ὑπὸ τὴν ἀνταύγειαν τοῦ ἑλληνικοῦ φωτός, ἐνῶ ἡ ἀναριπιδωμένη ὑπὸ τοῦ ἀνέμου φλόξ τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος διαγράφει τὴν θνερωδὴ λέξιν «ἐλευθερία».

Διάγραμμα ἀθεϊστικῆς συμπεριφορᾶς.

Τὴν ἐσπέραν τῆς 9ης το. ὁ ραδιοφωνικὸς σταθμὸς Ἀθηνῶν μετέδωκεν ὅτι ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Βουλ-

γαρίας κ. Δημητρώφ μεταβὰς εἰς τὴν γενέτειράν του πῶλιν ἐπεσκέφθη τὸν τάφον τῆς μητρὸς του.

Ἐφημερὶς τῆς Σόφιας ἀνέγραψε τὴν εἰδησιν προσθέτουσα τὴν λεπτομέρειαν, ὅτι πρὸ τοῦ τάφου τῆς μητρὸς του ὁ κ. Δημητρώφ ἔκαμε τὸν σταυρὸν του καὶ ἤγαγεν εὐλαβῶς λαμπάδα.

Δι' ἐκτάκτου ἀνακοινωθέντος δημοσιευθέντος εἰς τὴν ἐπίσημον ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως ἐπληροφορεῖτο ὁ βουλγαρικὸς λαός, ὅτι ἡ ἀναγραφεῖσα εἰδησις εἶναι φανταστικὴ. Διότι ὁ κ. Δημητρώφ ἐπεσκέφθη πρᾶγματι τὸν τάφον τῆς μητρὸς του, πλην οὔτε τὸν σταυρὸν του ἔκαμε οὔτε λαμπάδα ἤγαγε!

Μία τοιαύτη διάφρασις, δι' ἐπισήμου ἀνακοινωθέντος, παρέχει ἀναμφιβόλως εἰς τὸν βουλγαρικὸν λαὸν τὸ διάγραμμα τῆς ἀθεϊστικῆς συμπεριφορᾶς, τὴν ὁποῖαν ὑποδειγματικῶς διδάσκουν οἱ Ἡγέται του. Καὶ ὅμως διὰ μέσου καὶ τῶν σκοτεινότερων αἰώνων ἡ τιμὴ πρὸς τοὺς νεκροὺς ἐπέβαλλε πάντοτε ἐμφανεῖς τρόπους εὐλαβείας. Οἱ δὲ τάφοι τῶν προγόνων ἀπέτελεσαν αἰείποτε τὸ ἱερώτερον καὶ τιμιώτερον σύμβολον τῆς γῆς τῶν πατέρων, τῆς Πατρίδος.

Ἡ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΛΑΜΠΕΘ

Μετὰ πρόσκλησιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀπέστειλεν ὡς ἀντιπροσώπους αὐτῆς κατὰ τὴν πανηγυρικὴν ἑναρξιν τῆς Συνόδου τοῦ Λάμπεθ τοῦ 1948 τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Ἐδέσσης κ. Παντελεήμονα καὶ τὸν Καθηγητὴν τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἀμιλλαν Ἀλιβιζάτου, Γεν. Γραμματεῖα τῆς Συνεδιακῆς Ἐπιτροπῆς τῶν σχέσεων μετὰ τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν.

Τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπεδέχθη ἐν τῷ σταθμῷ ὁ Rev. Waddams Γεν. Γραμματεὺς τῆς ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας Ἐπιτροπῆς. Παντοίας δ' ἐπεδαψίλευσε τιμὰς ὁ Ἀρχιεπίσκοπος εἰς αὐτοὺς κατὰ τὰς ἐπισήμους τελετὰς καὶ ὑποδοχὰς. Οἱ ἀντιπρόσωποι ἐγένοντο δεκτοὶ ἰδιαίτερως καὶ μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ καθωρίσθη ἐξέχουσα εἰς αὐτοὺς θέσις κατὰ τὰς τελετὰς, μετὰ τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Θυατείρων ἀντιπροσωπεύοντα τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην.

Κατὰ τὴν ἐπίσημον συνεδρίασιν τῆς Συνόδου ἐν τῇ ἱστορικῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ παλατιοῦ τοῦ Λάμπεθ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ὑπεδέχθη τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν ἐξ ὧν πρῶτος κατὰ σειράν τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Εἰς θερμωτάτην αὐτοῦ προσφωνήσιν ἀπήντησαν καταλλήλως οἱ Σεβ. Μητροπολίται Θυατείρων κ. Γερμανὸς καὶ Ἐδέσσης Παντελεήμων.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς Συνόδου τοῦ Λάμπεθ καὶ τῆς ἐν αὐτῇ παρουσίας τοῦ Καθηγητοῦ κ. Ἀμ. Ἀλιβιζάτου εἶχε προσκληθῆ οὗτος νὰ δώσῃ μάθημα Κανονικοῦ Δικαίου, καὶ δὴ περὶ Γάμου καὶ Διαζυγίου κατὰ τὸ ὀρθόδοξον Καν. Δίκαιον, εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Λονδίνου. Κατὰ τὴν ὀρισθεῖσαν ὥραν εἰς τὴν μεγάλῃν αἰθούσαν διδασκαλίαν ὁ καθηγητῆς κ. Ἀλιβιζάτος ἐνόπιον πυκνοῦ καὶ ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου ἐξ ἀνωτέρων κληρικῶν καθηγητῶν καὶ νομικῶν καὶ τοῦ ἑλληνος πρεσβευτοῦ κ. Α. Μελά, ἀνέπτυξε τὸ ὡς ἀνω θέμα. Κατὰ τὰ κρατούμενα τῆς ὀμιγύρεως προέστη ὁ ἀνώτερος δικαστῆς κ. I. Newstead ὅστις εἰσαγωγικῶς ἐπέλεξε τὸ ἐγκώμιον τοῦ καθηγητοῦ. γνωστοῦ ἐκ τῆς ὅλης ἐπιστημονικῆς ἐργασίας αὐτοῦ, δι' ἣν, ὡς γνωστόν, ἔχει ἀνακηρυχθῆ ἐπίτιμος Διδάκτωρ τῆς Θεολογίας τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὁξφόρδης καὶ τῷ ἔχει ἀπονεμηθῆ ὁ Σταυρὸς τοῦ Λάμπεθ. Ὁ αὐτὸς δικαστῆς μετὰ τὸ πέρας τοῦ μαθήματος τοῦ κ. καθηγητοῦ ἐξῆρε

τὴν ἐπιστημονικὴν συμβολὴν αὐτοῦ διὰ τοῦ μαθήματός του, καθ' ἣν στιγμὴν ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία καὶ ἡ κοινὴ ἐν Ἀγγλίᾳ γνώμη σπουδαίως ἐνδιαφέρονται διὰ τὴν πρέπουσαν ῥύθμισιν τῶν ζητημάτων τοῦ γάμου καὶ τοῦ διαζυγίου ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ δι' ἣν ῥύθμισιν ἡ ὀρθόδοξος ἄποψις, ὡς ἀνεπτύχθη ὑπὸ τοῦ κ. καθηγητοῦ, θὰ εἶναι πολὺ τιμωρ. Ἐν τῆσι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἰρλανδίας δι' εἰσηγήσεώς του πρὸς τὴν ὁμίστην ἐξέφρασε τὰς εὐχαριστίας αὐτῆς καὶ τοῦ Πανεπιστημίου διὰ τὸ γενόμενον μάθημα, τονίσας τὴν σημασίαν τῆς ὀρθοδόξου ἐπόψεως ἀναπτυχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ τῶσον γνωστοῦ καὶ ἐκτιμωμένου ἐν Ἀγγλίᾳ καθηγητοῦ κ. Ἀλιβιζάτου.

Μετά τὸ πέρας τῆς τελετῆς, τὸ Πανεπιστήμιον εἶχεν ἐτοιμάσῃ ὀρειοτάτην ὑποδοχὴν πρὸς τιμὴν τοῦ καθηγητοῦ Ἀλιβιζάτου κατὰ τὴν ὁποίαν ἦσαν προσκεκλημένα τὰ μέλη τῆς Συνόδου τοῦ Lambeth, καθηγηταί, νομικοὶ καὶ ἄλλα μέλη τῆς ἀγγλικῆς κοινωνίας. Κατὰ τὴν ὑποδοχὴν οἱ ἐν Ἀγγλίᾳ σπουδάζοντες Σέρβοι φοιτηταί (ἐξέδριστοι τοῦ Τίτου) ἔφαλλον διάφορα ἐκκλησιαστικὰ καὶ ἐθνικὰ ἄσματα. Πρὸς τοῦτους ὁμίλησε δι' ὀλίγων ὁ καθηγητὴς κ. Ἀλιβιζάτος εὐχαριστήσας αὐτοὺς διὰ τὴν συμμετοχὴν τῶν εἰς τὴν πρὸς τιμὴν του δοθεῖσαν ὑποδοχὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ.

Ἡ ὅλη ἐπίσημος ἐναῖσις τῆς Συνόδου τοῦ Λάμπεθ ὑπῆρξε μεγαλοπρεπεστάτη ἐν τῇ ἀπλότητι αὐτῆς καὶ λίαν ἐνδιαφέρουσα, ἐτιμῆθη δ' ἰδιαζόντως ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ ἰδίᾳ ἡ Ἑλληνικὴ.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καθόρισε τὴν ἀντιπροσωπείαν αὐτῆς διὰ τὸ συγκληθησόμενον ἐν Amsterdam ἀπὸ 22 Αὐγούστου—4 Σεπτεμβρίου Παγκόσμιον Συνέδριον Ἐκκλησιῶν ἐκ τῶν κάτωθι μελῶν: Ἐκ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Φθιώτιδος κ. Ἀμβροσίου καὶ Λαρίσης κ. Δωροθέου καὶ τοῦ Ἀρχιμ. Δ. Χατζοπούλου, τῶν Καθηγητῶν τῆς Θεολ. Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν κ. κ. Ἀ. Ἀλιβιζάτου, Π. Μπρατσιώτου, Β. Βέλλας, Α. Φιλιππίδου καὶ Ἰ. Καμίρη, καὶ ἐκ τῶν Καθηγητῶν τῆς Θεολ. Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Θεσ/νίκης κ. κ. Β. Ἰωαννίδου, Δ. Μωραΐτου, Κ. Μπόνη καὶ Γ. Κωνιδάρη. Πρὸς συμπλήρωσιν δὲ τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὤρισθησαν ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου οἱ Σεβ. Μητροπολίται τῶν Νέων Χωρῶν Φιλιππων καὶ Νεαπόλεως κ. Χρυσόστομος, Σάμου καὶ Ἰκαρίας κ. Εἰρηναῖος καὶ Ἐδέσσης κ. Παντελεῆμων, Ἡ ὄψω τελικῶς καταρτισθεῖσα ἀντιπροσωπεία τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, διὰ τὸ ἐν λόγῳ Συνέδριον, ἀναχωρεῖ τὴν 18ην τρέχοντος ἀεροπορικῶς εἰς Amsterdam.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Τῇ 6ῃ τρέχοντος ἡ Α. Μακαριότης ἐπεσκέφθη τὰς Α. Α. Ἐξοχότητας τοὺς Πρεσβευτὰς τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς κ. Γκρέιντνυ καὶ Ἀργεντινῆς κ. Dardo Corvalan Mendilaharsu εἰς ἀνταπόδοσιν τῆς ἐπισκέψεως αὐτῶν.

—Τῇ 11ῃ π. μ. τοῦ Σαββάτου (7), ἡ Α. Μακαριότης παρέστη εἰς τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μεσογείων Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, τελέσασα καὶ τὸν Ἀγιασμόν, ἐπὶ τῇ ἐνάρξει καὶ λειτουργίας τοῦ Σταθμοῦ.

—Ἡ Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν κατόπιν συνεννοήσεως μετὰ τῶν Ὑπουργείων Παιδείας, Κοινωνικῆς Προνοίας, Πατριωτικοῦ Ἰδρύματος καὶ διαφόρων ἄλλων Ὄργανώσεων, διέθεσε καὶ κατὰ τὴν παρούσαν θερινὴν περίοδον ἰκανὸν ἀριθμὸν πεπαιδευμένων κληρικῶν πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν θρησκευτικῶν ἀναγκῶν τῶν ἐν ταῖς κατασκηνώσεσιν τῶν ἀνωτέρω ὑπηρεσιῶν εὐρισκομένων παιδῶν. Οὗτω ἐστάλησαν κληρικοὶ Θεολόγοι διὰ τὰς κάτωθι κατασκηνώσεις: 1) Διὰ τὰς τρεῖς κατασκηνώσεις τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας ἐν Πεντέλῃ, 2) Τῆς «Φιλικῆς Ἐταιρείας Νέων», 3) Δημοσίῳ Ὑ-

παλλήλων, 4) Ταμείου Ἀρτεργατῶν, 5) Ἐργατικῆς Ἐστίας, 6) Πατριωτικοῦ Ἰδρύματος, 7) Ἐργαζομένου παιδιοῦ καὶ 8) Λέσχης Ἐργαζομένου Κοριτσιοῦ. Εἰς τὰς κατασκηνώσεις ταύτας, γίνονται καθ' ἑκάστην ἔβδομάδα εἰδικαὶ ὁμιλίαι καὶ λειτουργαίαι, τὰς ὁποίας παρακολουθοῦν μετὰ ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος χιλιάδες μαθητῶν καὶ μαθητριῶν.

—Ἡ Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν ἔχουσα ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ ἐφημέριος τοῦ ἱεροῦ ναοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος Αἰγάλεω Ἀπόστολος Χριστοδούλου, ἐξυπηρετῶν καὶ τὸ ἱερόν Προσκύνημα τῆς Παναγίας Γρηγορούσης Χαϊδαρίου, διὰ τῆς δλης συμπεριφορᾶς καὶ διαγωγῆς του οὐ μόνον κατεσκανδάλισε τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα, ἀλλὰ ὑπέπεσε καὶ εἰς κανονικὰς παραβάσεις, ἐτι δὲ ἐγκατέλειπε αὐθαιρέτως τὴν ἐφημεριακὴν του θέσιν, ἐπέβαλεν αὐτῷ τὴν ποινὴν τῆς ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας διατάξασα τὴν διενέργειαν ἐνόρκων ἀνακρίσεων, ἀπέλυσε δὲ τοῦτον καὶ τῆς ἐφημεριακῆς του θέσεως.

ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΩΝ ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐπισκέψεώς του ἐν Λονδίνο ὁ καθηγητὴς κ. Ἀλιβιζάτος ἐπεσκέφθη τὴν «ὀργάνωσιν τῆς ἀνοικοδομήσεως ἐν Εὐρώπῃ» τῶν διαφόρων ἀγγλικανικῶν Ἐκκλησιῶν, ἡτις συνεργάζεται μετὰ τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν.

Κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην καθορίσθη ἡ νέα βοήθεια πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἀποτελουμένη ἐκ τῶν κάτωθι εἰδῶν ἀποστελλομένων προσεχῶς:

1ον) Μικροῦ πλήρους τυπογραφείου, καὶ ἐτέρου μεγαλύτερου παραγγελθέντος ἤδη εἰς Ἀμερικὴν. Τὸ ὡς ἄνω τυπογραφεῖον ἐφορτώθη ἤδη καὶ θὰ παραληφθῇ προσεχῶς.

2ον) Ὀλοκλήρου τῆς οἰκοσκευῆς τοῦ φοιτητικοῦ οἰκοτροφείου τῶν θεολόγων φοιτητῶν. Χίλια κουβέρται ἐφορτώθησαν ἤδη δι' Ἀθήνας καὶ παραγγέλθη ὀλόκληρος ἡ οἰκοσκευή μέχρι καὶ τῶν τελευταίων σκευῶν μαγειρείου. (Ἐλπίζεται ὅτι αἱ κρατικαὶ ὑπηρεσίαι θὰ ἀποδώσουν τὸ οἶκον τὸ ἐν τῇ Μ. Πετράκῃ πρὸς ἄμεσον λειτουργίαν τῆς ὀργανουμένης Σχολῆς, τῆς ὁποίας ἡ σημασία διὰ τὴν προπαρασκευὴν στελεχῶν εἶναι ὑψίστης σημασίας διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν κοινωνίαν).

3ον) Μεγάλου ποσότητος μαλλίνου μελανοῦ ὑφάσματος διὰ ἄρσασα τῶν ἱερέων, τῶν ὁποίων ἡ πρώτη μερὶς ἐφορτώθη ἤδη.

4ον) Ἰκανῆς ποσότητος εἰς χρῆμα, πρὸς βοήθειαν τῶν ἱερέων καὶ τῶν ἱερατικῶν σχολῶν. Τὸ τελευταῖον θὰ ἐξαρτηθῇ ἐκ τῆς κυβερνητικῆς ἀδείας εἰσαγωγῆς τοῦ σχετικοῦ συναλλάγματος.

5ον) Καθαρίσθη ἀριθμὸς 4-6 ὑποτρόφων θεολόγων ἐν Ἀγγλίᾳ ἐξ ὧν οἱ τρεῖς εἶναι ἐτοιμοὶ ἤδη πρὸς ἀναχώρησιν, καὶ

6ον) Ἡ ὡς ἄνω ὑπηρεσία ἀνέλαβε τὰ ἔξοδα ταξιδίου τῆς ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας διὰ τὸ Συνέδριον τοῦ Amsterdam.

Ὁ καθηγητὴς κ. Ἀλιβιζάτος ἠεὐχαρίστησε θερμῶς τὸν Γεν. Γραμματέα τῆς ὡς ἄνω ὀργανώσεως Rev. Harlands καὶ ἐξέφρασε τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, διὰ τὴν παρεχομένην βοήθειαν πρὸς αὐτὴν κατὰ τὰς κρίσιμους ταύτας περιστάσεις ἐκ μέρους τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀγγλίας ἐκ τῆς ὁποίας τὸ μεγαλύτερον μέρος προέρχεται, ἔστω καὶ ἂν δὲν δηλοῦται, ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλιανικῆς Ἐκκλησίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ἰωάν. Ν. Καμίρη, Κοσμήτορος τῆς Θεολ. Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἡ Ὁμολογία μετὰ τῶν πρὸς Γάδων Ἀποκρίσεων τοῦ Μητροφάνους Κριτοπούλου καὶ ἡ δογματικὴ διδασκαλία αὐτοῦ, (Ἀνατύπ. ἐκ τῆς «Θεολογίας», τ. ιθ'—1941—1948), σ. 103 (μετὰ 2 ἰδιογράφων φωτοτύπων, ἐκτὸς κειμένου).

Ὅχι διὰ πρώτην φοράν ἀσχολεῖται ὁ σ. περὶ τοῦ Κριτοπούλου. Τῷ 1937 ἐδημοσίευσεν α) Μητροφάνης ὁ Κριτόπουλος καὶ ἡ ἀνέκδοτος ἀλληλογραφία αὐτοῦ, β) «Ὁρ-

δοδοξία και Προτεσταντισμός». Τῷ δὲ 1941 ἐν τῇ «Ν. Σιών» Ἱεροσολύμων (τ. 36) ἐδημοσίευσεν μετὰ προλεγόμενων τὸν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Μονάχου ἐκ καταλοίπων τοῦ Κριτοπούλου σωζόμενον «Λόγον Πανηγυρικὸν ἅμα καὶ δογματικὸν εἰς τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Συνεχίζων ὁ σ. τὰ κατὰ τὸν ἐπιφανῆ τοῦτον Ἑλληνα θεολόγον καὶ Πατριάρχον Ἀλεξανδρείας, δημοσιεύει ἐν τῇ παρουσίᾳ πραγματεία, ἐξ αὐτογράφου χειρογράφου σωζομένου ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ τοῦ Λονδίνου, τὰς ἀνεκδότους «Ἀποκρίσεις» αὐτοῦ. Ἐν δὲ τῇ δημοσιευομένῃ Ὁμολογίᾳ καὶ τῇ δογματικῇ διδασκαλίᾳ διαλάμπει ἀνώματον τὸ ὀρθόδοξον φρόνημα τοῦ Κριτοπούλου.

Διὰ τῆς ἐκδόσεως αὐτῶν προσφέρει μὲν ὁ σ. ἀξιόλογον συμβολὴν εἰς τὴν θεολ. ἐπιστήμην, ὁ δὲ μελετητὴς τῆς πραγματείας πείθεται περὶ τῆς ἀσυστάτου μορφῆς τῆς ἐκτοξευθείσης ὑπὸ Λατίνων ἢ Λατινοφρόνων ἀντιπάλων τοῦ Κριτοπούλου, ἐπὶ λουθηρανισμῷ ἢ ἡμιλουθηρανισμῷ ἢ καλβινισμῷ ἢ προτεσταντικῇ ἐπιδράσει.

Ὁ Μητροφάνης Κριτόπουλος ἀποσταλεῖς ἐν νεαρῇ ἡλικίᾳ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου Λουζάρους, διὰ τὰ σπουδὰς τὴν Θεολογίαν εἰς τὸ Ἐξωτερικόν, διέμεινεν ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπὶ ἑπταετίαν (1617-1624) εἰτα δ' ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἑλβετίᾳ ἐπὶ τριετίαν (1624-1627).

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο συνεδέθη διὰ στενῆς φιλίας μετὰ διασήμων προτεσταντῶν θεολόγων, ἐν οἷς καὶ ὁ Θωμᾶς Γῶδον (Thomas Goad). Ἐπωφελοῦμενος τῶν ἐπιστημονικῶν τούτων σχέσεων ὁ Κριτόπουλος διεφώτισε διὰ δράσεως διαφωτιστικῆς ἀξιολογοῦ πλείστους τῶν ἐπιφανῶν ἑκπροσώπων τοῦ Προτεσταντισμοῦ.

Ὅτω χάριν μὲν τῶν καθηγητῶν θεολόγων τῆς Ἑλμστάδης συνέταξε ὑπὸ μορφὴν πληροφοριῶν καὶ ὑπὸ πνεῦμα συνδιαλλακτικῶν τὴν Ὁμολογίαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς. Ἡ Ὁμολογία αὕτη χωρὶς νὰ καταπολεμῇ ἐμφανῶς τὰς προτεσταντικὰς πλάνας καὶ καινοτομίας ἐν τε τῇ πίστει, τῇ λατρείᾳ καὶ τῇ διοικήσει, ἱκανοποίησε τὰ μάλα τοὺς θεολόγους τῆς Ἑλμστάδης, μόλις δὲ τῷ 1661, καὶ μᾶλλον διὰ σκοποῦς ἐπιστημονικοῦς, εἶδε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος.

Καίτοι στερουμένη αὕτη ἐπισήμου ἐκκλ. κύρους εὐρηται ἐντεταγμένη ὡς περισπούδατος πραγματεία ἐν τῇ Συμβολικῇ τῆς Ὁρθ. Ἀνατολ. Ἐκκλησίας τοῦ Μεσολογγίου, καταλέγεται δὲ καὶ ἐν τῇ γνωστῇ συλλογικῇ ἐκδόσει τῶν κατὰ συνθήκην λεγομένων συμβολικῶν βιβλίων τῆς Ὁρθοδ. Ἐκκλησίας τοῦ Ε. I Kimmel (1850, σ. 1-213).

Αἱ «Ἀποκρίσεις» ἀποτελοῦν ἀπάντησιν εἰς τὸν Θωμᾶν Γῶδον, ὅστις ἐζήτησε παρὰ τοῦ Κριτοπούλου νὰ τῷ ἐκθέσῃ «Περὶ τῆς Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, τῆς ἀνατολικῆς καὶ ὀλοφώτου». Αὐταὶ ἐγράφησαν ἐν Λονδίῳ τῷ 1623.

Ἐκ τῶν 18 τούτων «Ἀποκρίσεων» αἱ μὲν 2 ἐδημοσιεύθησαν ἤδη ὑπὸ τοῦ Κ. Δυοβουνιώτου, αἱ δὲ ὑπόλοιποι 16 δημοσιεύονται ἐν τῇ παρουσίᾳ πραγματεία, ὡς συμπλήρωμα τῶν 2 πρώτων.

Ἐν τῇ διατάξει τῆς ἕλης ὁ σ. προτάσσει εἰσαγωγὴν περὶ τῶν Ἀποκρίσεων καὶ τῆς Ὁμολογίας τοῦ Κριτοπούλου, καταχωρεῖ ἐκ τοῦ σωζομένου χειρογράφου ἐκ τῶν 18 τὰς 16 ἀποκρίσεις καὶ ἐπιτάσσει περίληψιν τῆς δογματικῆς διδασκαλίας αὐτοῦ.

Ὅτω διὰ τοῦ γένου τούτου πονήματός του ὁ πολυγραφότατος σ. παρέχει ἀξιόλογον συμβολὴν εἰς τὴν θεολ. ἐπιστήμην καὶ ἀποκαθιστᾷ πλήρως τὸ ὄνομα τοῦ Κριτοπούλου, ὃν καὶ καταλέγει μετὰ τῶν ἐπιφανέστερων Ἑλλήνων θεολόγων.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

I. A. Π.

Πανος. Ἀρχιμανδρ. Παῖσιον Καλόφωνον Νέα Μάλγαρα· διεύθυνσός σας ἐτακτοποιήθη. **Αἰδεσιμωτάτους Ἀπ. Ζῆκον Μαραγκῶν, Γεώργ. Τζιμούραν Τραπεζίτην, Ἐμμ. Κανέτον Μάλλια, Παναγ. Δημόπουλον Ἀμπελόκηποι, Φώτιον Παναγιωτάκη**ν Ἐπισκοπὴν Πεδιάδος, **Ἰωάννην Κούφλαν** Παλαιόπαλαια· αἱ διευθύνσεις ἐτακτοποιήθησαν. **Αἰδεσιμωτάτους Κυρίακον Κάσιον** Ν. Ἁγιονέριον, **Ἀνδρ. Νταουντάκη**ν Μαράλια, **Γεώργιον Γράββαλον** Στυλίδα, **Ἐμμ. Καρουζάκη**ν Ἀντιονιάρη· οὐδαμῶς

δεν εἴχομεν εἰδοποιηθῆ περὶ τῶν διορισμῶν σας· σὰς ἐνεγράψαμεν. **Αἰδεσ. Πέτρον Γαβαλᾶν** Μονοφάσιον-Κρήτης· τὸ φύλλον σας μᾶς εἶχεν ἐπιστραφῆ μὲ τὴν δῆλωσιν ἄγνωστος· σὰς ἐπανεφέραμεν. **Αἰδεσιμ. Ἀριστείδην Γεωργόπουλον** Μεσοχώριον· Ριζάρεις Σχολῆ δὲν λειτουργεῖ πλέον· ἀπευθυνθῆτε μίαν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχολῶν Λαμίας, Κορίνθου κτλ. **Ἐφ. στρατ. ἱερέα Βασ. Σιούφαν** Σ. Τ. Γ. 913β· ἀπευθυνθῆτε εἰς τὸ Τ.Α.Κ.Ε. Μητροπόλεως σας. **Σταῦρον Ναστούλην** Πρέβεζαν· ἡ διεύθυνσός σας ἐτακτοποιήθη. **Ἀφροδίτην Ρουμειώτη** Πάτρας· ἀπευθυνθῆτε: Κύριον Παν. Μπρατσιώτην καθηγητὴν Θεολογ. Σχολῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἀθήνας.

= ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ =

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΙΕΡΕΩΝ

Ι. Μητρόπολις Μαντινείας καὶ Κυνουρίας.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ περὶ ἰ. ναῶν καὶ ἐφημερίων Νόμου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα ἵνα καταλάβωσι τὴν κενὴν θέσιν τοῦ ἐφημερίου τῆς ἐνορίας ἁγ. Νικολάου Ἀστρου, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω νόμου ὀριζόμενα προσόντα.

Ἐν Τριπόλει τῇ 26 Ἰουλίου 1948.

† Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας Πρ ο κ ὀ π ι ο ς

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ περὶ ἰ. ναῶν καὶ ἐφημερίων Νόμου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα ἵνα καταλάβωσι τὴν κενὴν θέσιν τοῦ ἐφημερίου τῆς ἐνορίας ἁγ. Γεωργίου Ἐλαιοχαρίου, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω νόμου ὀριζόμενα προσόντα.

Ἐν Τριπόλει τῇ 26 Ἰουλίου 1948.

† Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας Πρ ο κ ὀ π ι ο ς

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ περὶ ἰ. ναῶν καὶ ἐφημερίων νόμου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα ἵνα καταλάβωσι τὴν κενὴν θέσιν τοῦ ἐφημερίου τῆς ἐνορίας ἁγ. Γεωργίου Παρθενίου, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω νόμου ὀριζόμενα προσόντα.

Ἐν Τριπόλει τῇ 26 Ἰουλίου 1948.

† Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας Πρ ο κ ὀ π ι ο ς

Ι. Μητρόπολις Καρυστίας καὶ Σκύρου.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 46,47 καὶ 48 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2200/40 Α. Ν. (περὶ ἱερῶν ναῶν καὶ ἐφημερίων) προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πλήρωσιν τῆς κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως τῆς καθ' ἡμᾶς ἱεράς Μητροπόλεως τοῦ ἐν Ποταμίᾳ ἰ. ναοῦ «Κοίμ. τῆς Θεοτόκου» καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα πρὸς κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω ἐνοριακῆς θέσεως, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης υποβάλωσιν ἡμῖν τὰ δικαιολογητικά των, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυσιν αὐτῶν ὡς ὑποψηφίων. Ἐν Κύμῃ τῇ 24 Ἰουλίου 1948.

† Ὁ Καρυστίας καὶ Σκύρου Ἀ ν α ν ῖ α ς.

“ΕΚΚΛΗΣΙΑ,”

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ

† Ὁ Ἀθηνῶν ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

† Ὁ Φιλίππων ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

† Ὁ Πολυανῆς ΙΩΑΚΕΙΜ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ

Κυθηρητῆς τοῦ Πανεπιστημίου, Ἀκαδημαϊκός

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΑΤΗΧΗΤΗΣ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Π Σ ΜΑΝΩΛΕΣΣΗΣ

Ἐν Ἀθήναις τύποις «Φοῖνοις» Λεοντάτου 4